

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VEŘEJNÁ SPRÁVA V BAVORSKU A PAMÁTKOVÁ PÉČE

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kubatová Pitrová, Ph.D.

Autor práce: Lucie Hejdová

Studijní obor: Česko – německá areálová studia

Ročník: 3.

2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 9. května 2017

Lucie Hejdová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Miroslavě Kubatové Pitrové, Ph.D. za trpělivost, cenné rady, připomínky a v neposlední řadě také za odborné vedení, jež mi pomohlo k realizaci bakalářské práce.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce je představit systém památkové péče ve Spolkové republice Německo jako příklad organizace veřejné správy. Oblast kultury a památkové péče je v tzv. výlučné kompetenci jednotlivých spolkových zemí, proto se hlavní část práce zaměří na uvedenou úroveň. Předmětem zájmu se stane Svobodný stát Bavorsko. Práce se soustředí na bavorskou legislativu, orgány a instituce zodpovědné za památkovou ochranu a možnosti finanční podpory zachování památek. Dále budou představeny spolky a organizace na spolkové úrovni činné v oblasti památkové péče.

Klíčová slova

Veřejná správa; památková péče; Spolková republika Německo; Svobodný stát Bavorsko; památkové úřady; finanční podpora.

ANOTATION

The objective of the bachelor's thesis is to present the system of heritage conservation in the Federal Republic of Germany as an example of public sector organization. The field of cultural and heritage conservation is under the exclusive competence of the individual federal states, hence the main focus of the thesis at this level of competence. The subject of interest is the Free State of Bavaria. The thesis focuses on the Bavarian legislation, authorities and institutions responsible for heritage conservation and the funding options for the preservation of monuments. The thesis also presents the societies supporting the heritage conservation on the federal level.

Keywords

Public administration; heritage conservation; Federal Republic of Germany; Free State of Bavaria; heritage authorities; financial support.

OBSAH

ÚVOD.....	6
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	8
1 Veřejná správa	9
2 Památková péče.....	12
2.1 Na spolkové úrovni.....	12
2.2 Na zemské úrovni	21
3 Památková péče ve Svobodném státě Bavorsko	22
3.1 Legislativní úprava a definice památky	22
3.2 Organizace památkové péče.....	27
3.3 Spolky a nadace pro památkovou péči v Bavorsku.....	36
4 Financování památkové péče v Bavorsku.....	41
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	48
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	55
SEZNAM PŘÍLOH	56

ÚVOD

Demokratická Veřejná správa jako činnost vykonávána ve veřejném zájmu je nezbytným aspektem demokratické společnosti. Spolková republika Německo (dále jen Německo či SRN) jakožto federální stát se vyznačuje členitou strukturou veřejné správy ve svých šestnácti spolkových zemích. Jednotlivé spolkové země disponují poměrně velkou autonomií a mnoho záležitostí je pouze v jejich kompetenci. Takovým případem je i památková péče.

Památkově chráněné movité i nemovité věci z dob minulých již neodmyslitelně patří ke kulturnímu dědictví jednotlivých národů. Jsou projevem tvůrčí schopnosti člověka a usnadňují nám poznání historie daného národa, společnosti a životního stylu. Ne vždy však byla ochrana kulturního dědictví samozřejmostí. V Německu vznikala první zákonná opatření památkové péče teprve v 19. století, avšak až po roce 1975, tedy po Evropském roce památkové ochrany, nabyl zájem široké veřejnosti o kulturní odkazy větších rozměrů.

Cílem mé bakalářské práce je představit systém památkové péče ve Spolkové republice Německo. Oblast kultury a péče o kulturní dědictví je tzv. výlučnou záležitostí (*Ländersache*) jednotlivých spolkových zemí a Spolek na této úrovni vykonává spíše kontrolní a dozorčí funkci. Z tohoto důvodu bude vhodné si vybrat spolkovou zemi a předložit tak konkrétní příklad organizace památkové péče. Předmětem mého zájmu se stane Svobodný stát Bavorsko.

Práce bude rozdělena do pěti hlavních kapitol, které se budou dále členit na podkapitoly dle tématu.

V úvodní kapitole představím veřejnou správu ve Spolkové republice Německo, správní členění a kompetence jednotlivých úrovní. Uvedené informace slouží jako teoretický podklad pro determinaci problematiky památkové péče do celkového správního systému.

V další kapitole se budu zabývat determinací památkové péče na spolkové úrovni. Budou zde představeny orgány a instituce zabývající se ochranou kulturního dědictví na dané úrovni, jako je např. Německá národní komise pro památkovou péči (*Deutsches Nationalkomitee für Denkmalschutz*).

Ve třetí kapitole se již zaměřím na systém památkové péče ve Svobodném státě Bavorsko. Pozornost zde bude věnována legislativní úpravě – jakým způsobem je památková péče

ukotvena v Ústavě Svobodného státu Bavorska (*Verfassung des Freistaates Bayern*) a v bavorském Zákoně o památkové ochraně a péči (*Gesetz zum Schutz und zur Pflege der Denkmäler*). Dále bude představena soustava zemských úřadů pro památkovou péči, její vztahy a působnosti, ale také spolky a nadace, jež na zemské úrovni podporují zachování kulturního dědictví.

Čtvrtá kapitola bude sledovat možnosti a předpoklady finanční podpory péče a obnovy památek na území Bavorska. Následně bude doložen i praktický příklad financování na konkrétní památce.

Pro svou bakalářskou práci využiji především německy psané literatury, avšak budu čerpat i z článku české autorky Jitky Feitové *Památková péče ve Svobodném státě Bavorsko* dostupný ve vědeckém časopisu *Zprávy památkové péče* (s. 425–429, 2006). Stěžejními zdroji budou především Základní zákon (*Grundgesetz*; dále jen GG) a Ústava Svobodného státu Bavorska, dále bavorský Zákon o památkové ochraně a péči a právní normativy zainteresovaných institucí. Informace získám i z publikací Bavorského zemského úřadu pro památkovou péči např. *Informace památkové péče (Denkmalpflege Informationen)*, *Témata památkové péče (Denkmalpflege Themen)* aj. Nezbytným zdrojem informací se poté stanou oficiální webové stránky orgánů a institucí zabývajících se památkovou péčí.

Některé výrazy, které jsou pro mou práci stěžejní, budu uvádět za českým překladem i v originální verzi a jednotném čísle.

Pro mou práci využiji analyticko – empirický přístup. Část práce se bude zakládat na teoretických podkladech, proto se zde objeví i prvky deskripce. Dále se budu zabývat analýzou jednotlivých právních normativů, tedy oblastí polity – vymezením politiky a jednacího rámce aktérů památkové péče.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CDU – Christlich Demokratische Union Deutschlands – Křesťansko demokratická unie Německa

DSchG – Denkmalschutzgesetz – Zákon o památkové ochraně

ErbStG – Erbschaft- und Schenkungsteuergesetz – Zákon o dědické a darovací dani

GG – Grundgesetz – Základní zákon

GDNK – Geschäftsordnung des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz – Jednací řád Německé národní komise pro památkovou ochranu

GLDR – Geschäftsordnung des Landesdenkmalrats – Jednací řád Zemské památkové rady

GrStG – Grundsteuergesetz – Zákon o pozemkové dani

ICOMOS – International Council on Monuments and Sites – Mezinárodní rada pro památky a sídla

LDNK – Leitsätze des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz – Směrnice Německé národní komise pro památkovou ochranu

LKrO – Landkreisordnung für den Freistaat Bayern – Okresní pořádek Svobodného státu Bavorska

NSR – Německá spolková republika

OSN – Organizace spojených národů

SBLH – Satzung des Bayerischen Landesvereins für Heimatpflege – Stanovy Bavorského zemského spolku pro péči o vlast

SDN – Satzung des Deutschen Nationalkomitees von ICOMOS – Stanovy Německé národní komise ICOMOS

SDUK – Satzung der Deutschen UNESCO – Kommission – Stanovy Německé komise UNESCO

SRN – Spolková republika Německo

StGB – Strafgesetzbuch – Trestní zákoník

SVLD – Satzung des Verbandes der Landesarchäologen in der Bundesrepublik

Deutschland – Stanovy Sdružení zemských archeologů ve Spolkové republice Německo

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizace

OSN pro vzdělání, vědu a kulturu

VS – veřejná správa

1 Veřejná správa

V první kapitole bude představena veřejná správa ve Spolkové republice Německo. Pozornost bude věnována především legislativním a exekutivním orgánům, správnímu členění a zákonodárným kompetencím Spolku a spolkových zemí. Uvedené informace jsou nezbytné pro pochopení správního kontextu a pozdější zasazení památkové péče do systému VS.

Dle čl. 20 odst. 1 GG je Spolková republika Německo „*demokratickým a sociálním spolkovým státem*“.¹ Federativní republika je rozdělena na 16 spolkových zemí, resp. na třináct teritoriálních států a tři městské státy (Berlín, Brémy a Hamburg), které mají status spolkové země.

Systémem režimu vlády v Německu je kancléřský parlamentarismus. Kancléř (resp. v současné době kancléřka) zaujímá silné postavení v systému – ve vztahu ke zbytku vlády je tzv. první nad nerovnými, neboť s odchodem kancléře padá celá spolková vláda (*Bundesregierung*). Ústavněprávní pravomoci Spolkového prezidenta (*Bundespräsident*) jsou omezené a ve většině případů následuje kontrasignace Spolkovým kancléřem či příslušným ministerstvem. Vykonává spíše funkce reprezentativního či protokolárního charakteru.²

Zákonodárnou složku moci představuje Spolkový sněm (*Bundestag*). Jedná se o zastupitelský a zákonodárný orgán volený v přímých volbách. Spolková rada (*Bundesrat*) plní funkci druhé komory parlamentu, nejedná se však o bikameralismus, neboť Spolková rada není parlamentní volený orgán.³

Výše zmíněné orgány jsou stavební kameny federální správy spolkové úrovně. Další úrovní veřejné správy v Německu je úroveň zemská, pod níž spadá úroveň okresní a obecní (a další dle spolkové země).

Obrázek č. 1 ukazuje možnou existenci dalších tří meziúrovní správy ve spolkových zemích, a to oblastní, zastoupenou vládními oblastmi (*Regierungsbezirk*), krajskou (*Bezirk*) a okresní (*Landkreis*). Úrovně vyznačené závorkami nejsou zastoupeny ve všech spolkových zemích.

¹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG) z května 1949.

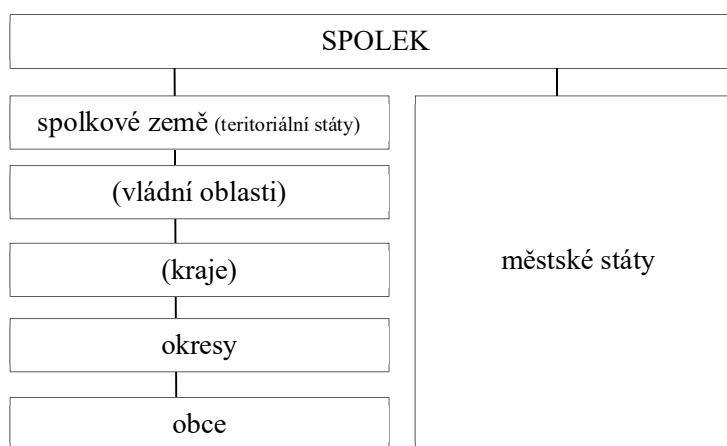
² Tamtéž, s. 43.

³ HALÁSKOVÁ, Martina. Systémy veřejné správy v evropských zemích. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2004, s. 41.

Vládní oblasti jsou zřízeny pouze v pěti největších teritoriálních státech, a to v Bádensku – Virtembersku, Bavorsku, Hesensku, Sasku a v Severním Porýní – Vestfálsku. Bavorsko je jedinou zemí, kde jsou zřízeny kraje jako jedna ze správních úrovní.⁴

Zcela jinou strukturu mají městské státy, které nepodléhají stejné organizační struktuře samosprávy jako teritoriální státy, proto jim pozornost již dále věnována nebude.

Obrázek č. 1: Veřejná správa v Německu

Zdroj: vlastní.

Dle článku 30 GG je „výkon státních pravomocí a plnění státních úkolů věcí spolkových zemí, pokud Základní zákon jinak neustanoví či nepřipustí“. Každá spolková země má poté právo na vlastní zemskou ústavu (která je však podřízena Základnímu zákonu a je s ním v souladu) a na ustanovení zákonodárných (zemské sněmy), výkonných (zemské vlády) a soudních orgánů.⁵

Legislativní proces v SRN je poměrně složitý, v zásadě však mají země právo vydávat vlastní zákony, pokud Spolek neuplatní v dané problematice vlastní zákonodárnou (výlučnou) pravomoc.⁶ Toto opatření se nazývá konkurující si zákonodárství a je implementováno mj. v následujících oblastech:

- občanské právo,

⁴ BUNDESAMT FÜR KARTOGRAPHIE UND GEODÄSIE: Verwaltungskarte Deutschland. [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: https://www.bkg.bund.de/SharedDocs/Downloads/BKG/DE/Downloads-Karten/Verwaltungskarte-Deutschland-BRK-DIN-A3.pdf?__blob=publicationFile&v=3.

⁵ HALÁSKOVÁ, Martina. Systémy veřejné správy v evropských zemích. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2004, s. 45.

⁶ Tamtéž, s. 44.

- trestní právo,
- záležitosti týkající se uprchlíků a vyhnanců
- pracovní právo,
- ochrana přírody.

Výlučně v kompetenci Spolku (země jsou oprávněné vydávat v této oblasti své zákony pouze v případě, pokud nebudou přímo zmocněny spolkovým zákonem) jsou především záležitostmi týkající se života ve Spolku jako celku⁷:

- státní příslušnost ve Spolku,
- zahraniční věci,
- letecká doprava,
- pošty a telekomunikace,
- měna aj.⁸

Ve Spolkové republice Německo tedy existuje výlučné zákonodárství, které je v kompetenci Spolku, nebo naopak v kompetenci jednotlivých spolkových zemí. Jelikož se Základní zákon přímo nezmiňuje o kultuře či o památkové péči na spolkové úrovni, je dle čl. 30 GG garantována kulturní svrchovanost spolkovým zemím. Výjimkou je pouze právo Spolku podílet se na kultuře hlavního města⁹ a ochrana německých kulturních statků proti vývozu.¹⁰ Výlučnou zákonodárnou kompetencí Spolku je trestní právo, proto i ten, „*kdo poškodí či zničí předměty úcty jedné ze stávajících náboženských obcí ve spolkových zemích či věci, které jsou věnovány bohoslužbám, pomníky, veřejné památky, přírodní památky, předměty umění [...]“*, je trestně stíhán odnětím svobody až na tři roky nebo peněžní pokutou“ dle § 304 Trestního zákoníku Spolkové republiky Německo.¹¹

⁷ Čl. 71, GG.

⁸ Čl. 73, GG.

⁹ Čl. 22, GG.

¹⁰ Čl. 73, GG.

¹¹ Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Deutschland (StGB) z května 1871.

2 Památková péče

Dle výše zmíněného je památková péče v kompetenci jednotlivých spolkových zemí, avšak zachování kulturního dědictví je i v zájmu Spolku. Z tohoto důvodu budou nejprve představeny orgány, instituce a iniciativy na spolkové úrovni podporující zachování památek, poté se bude práce zabývat organizací památkové péče na zemské úrovni.

2.1 Na spolkové úrovni

Orgány a organizace činné na spolkové úrovni usilují o odbornou výměnu informací mezi jednotlivými spolkovými zeměmi a o zastupování jejich zájmů na dané úrovni. Také usilují o ochranu a zachování kulturního dědictví Německa pro další generace. Dle seznamu partnerů památkové péče zveřejněného na internetové stránce Sdružení zemských památkářů (*Vereinigung der Landesdenkmalpfleger*), tedy jednoho z nejdůležitějších odborných partnerů bavorských úřadů pro památkovou péči,¹² budou nejprve představeny organizace a následně jim bude věnováno více pozornosti.

Orgány a organizace zastupující památkovou péči na spolkové úrovni jsou mj.

- Úřad pověřence Spolkové vlády pro kulturu a média (*Amt der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien*),
- Německá národní komise pro památkovou péči (*Deutsches Nationalkomitee für Denkmalschutz*),
- Německá nadace pro památkovou ochranu (*Deutsche Stiftung Denkmalschutz*),
- Sdružení zemských památkářů (*Vereinigung der Landesdenkmalpfleger*),
- Pracovní sdružení teorie a nauka památkové péče (*Arbeitskreis Theorie und Lehre der Denkmalpflege e. V.*),
- Spolkové sdružení stavební kultury (*Bundesstiftung Baukultur*),

¹² PARTNER DER DENKMALPFLEGER: Verbände und Stiftungen in Deutschland. [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.vdl-denkmalpflege.de/partner-der-denkmalpflege.html>.

- Německé spolkové sdružení životního prostředí (*Deutsche Bundesstiftung Umwelt*),
- Památková akademie Německé nadace pro památkovou ochranu (*Denkmalakademie der Deutschen Stiftung Denkmalschutz*),
- Památky aktivně – Kulturní dědictví pro školy (*denkmal aktiv – Kulturerbe macht Schule*),
- Německé občanské sdružení (*Deutsche Burgenvereinigung*),
- Mezinárodní rada pro památky a sídla v Německu (*International Council on Monuments and Sites – ICOMOS Deutschland*),
- Rada pro stavební a památkovou kulturu (*Rat für Baukultur und Denkmalkultur*),
- Nadace pro zachování církevní architektury (*Stiftung zur Bewahrung kirchlicher Baukunst – Kiba*),
- Německá národní komise UNESCO (*Deutsche UNESCO – Kommission*)
- Svaz zemských památkářů ve Spolkové republice Německo (*Verband der Landesarchäologen in der Bundesrepublik Deutschland*),
- Svaz restaurátorů (*Verband der Restauratoren e. V.*).

Pro vysvětlení funkce a postavení organizací zabývajících se památkovou péčí na spolkové úrovni budou některé z výše zmíněných organizací dále představeny. Byly vybrány takové, které mají podstatný význam pro bavorskou památkovou péči, a to zejména z finančního hlediska a z důvodu odborné spolupráce.

Úřad pověřence Spolkové vlády pro kulturu a média

Kvůli kulturní svrchovanosti spolkových zemí neexistuje na spolkové úrovni ministerstvo kultury. Z důvodu potřeby koncentrace kulturního a mediálně politického dění v celém spolku byl však v roce 1998 založen Úřad pověřence spolkové vlády pro kulturu a média, který de facto plní funkci ministerstva, ale ve spolkové vládě nemá žádné hlasovací právo.

Od roku 2013 je spolkovou pověřenkyní pro oblast kultury Monika Grüttersová (CDU¹³). Její sídlo je na Úřadu spolkového kancléře (*Bundeskanzleramt*), kde se spolu s téměř 230 spolupracovníky zabývá především podporou kulturních zařízení a projektů celospolkového významu, podporou německé kultury v zahraničí, kontrolou kulturní reprezentace německého národa v hlavním městě Berlíně či zlepšováním podmínek pro kulturní a mediální témata v rámci spolkového práva.¹⁴

Dle výše zmíněných záležitostí je na Úřadu pověřence spolkové vlády pro kulturu a média vytvořeno pět pracovních skupin, které se starají např. o kulturu, právo (zde je projednáván např. rozpočet či právní otázky), umění, historii, kulturní politiku, památkovou a kulturní ochranu.¹⁵

10. listopadu 2016 byl schválen rozpočet Úřadu pověřence (resp. pověřenkyně) Spolkové vlády pro rok 2017, který činí 63 mld. Eur. To je zhruba o 17 % více než v roce 2016. Nejvyšší sumou, 70 mil. Eur, bude v roce 2017 podpořena památková péče na celém území Spolku. Pro německý rozhlas *Deutsche Welle* bude k dispozici zhruba 10 mil. Eur a pro podporu kinematografie 2 mil. Eur. Není opomenuto ani zachování písemného kulturního dědictví, jako např. archiválií, knih a rukopisů – pro toto opatření je naplánována investice 2 mil. Eur. Dále budou finančně podpořeny památná místa koncentračních táborů, sanace varhan, Fórum moderních dějin v Lipsku apod.¹⁶

Německá národní komise pro památkovou péči

Německá národní komise pro památkovou péči slouží především jako komunikační prostředník mezi různými aktéry památkové péče – Spolkem, spolkovými zeměmi, obcemi, církví, spolky, občanskými iniciativami apod. Dle § 1 Jednacího řádu Německé národní

¹³ Die Christlich Demokratische Union Deutschlands; Křesťanskodemokratická unie Německa.

¹⁴ STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Aufgaben. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/BeauftragtefuerKulturundMedien/staatsministerAmt/aufgaben/_node.html;jsessionid=2526340F96A8B7DA779D31AB7B6E2910.s2t1.

¹⁵ STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Organisation. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/BeauftragtefuerKulturundMedien/staatsministerAmt/organisation/_node.html.

¹⁶ STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Haushalt. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/BeauftragtefuerKulturundMedien/staatsministerAmt/haushalt/_node.html.

komise pro památkovou péči¹⁷ usiluje „jako *interdisciplinární zájmový spolek o stálou integraci a zachování kulturního dědictví*“ v Německu. Za uvedenými účely byla založena v roce 1973.

Mezi úkoly Komise patří především ovlivnění politiky památkové péče a zlepšení přenosu informací mezi jednotlivými úrovněmi, zprostředkování záležitostí památkové péče veřejnosti, posílení občanské iniciativy a pořádání akcí, jako např. konferencí a seminářů. Dále podává aktérům památkové péče doporučení na řešení aktuálních problémů na základě sledování jevů, které by mohly mít následky pro rozvoj památkové ochrany – demografické změny, ekonomizace památek apod.¹⁸

Komise je nezávislým, nadstranickým fórem, které má sloužit jako komunikační platforma pro důležité aktéry a instituce památkové péče. Nemá tedy žádné rozhodovací ani zákonodárné kompetence.

Členy Komise zpravidla bývají zástupci organizací, spolků a sdružení, které se zabývají památkovou péčí, ale i např. političtí či církevní zástupci. Členové jsou oficiálně jmenováni prezidentem Komise a minimálně jednou za rok se scházejí na členském shromáždění, kde rozhodují o činnostech Komise a o jejím rozpočtu.

Řídícím orgánem Komise je prezidium v čele s prezidentem. Prezident je každé tři roky delegován z řad členů Stálé konference zemských ministrů kultury Spolkové republiky Německo (*Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland*).¹⁹

Každý rok uděluje Komise Německou cenu za památkovou péči (*Deutscher Preis für Denkmalschutz*), a to především osobnostem či skupinám, které se zasadili o ochranu, péči či zachování německého kulturního dědictví. Ocenění však mohou získat i žurnalisti a novináři, kteří upozornili či upozorňují na problematiku památkové péče. Předáváním této ceny chce Komise podpořit občanskou iniciativu a šířit povědomí o nutnosti zachování památek pro další generace.²⁰

¹⁷ Geschäftsordnung des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz (GDNK) z listopadu 2014.

¹⁸ Leitsätze des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz (LDNK) z října 2013.

¹⁹ Jedná se o platformu spolupráce zemských ministrů v oblasti vzdělání a výchovy, vysokých škol a výzkumu, stejně jako v oblasti kulturních záležitostí.

²⁰ DEUTSCHERPREIS FÜR DENKMALSCHUTZ. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: http://www.dnk.de/denkmalschutz_preise/n2393.

Např. v roce 2016 obdržela Německou cenu za památkovou péči Dr. Susanne Werlingová, která společně se svým týmem zdokumentovala industriální památky v jihozápadním Německu, čímž upozornila na potřebu zachování továren a fabrik, které v souvislosti s památkovou péčí bývají často opomenuty.²¹

Německá nadace pro památkovou ochranu

V roce 1985 byla založena Německá nadace pro památkovou ochranu. Ačkoli Nadace působí pod záštitou spolkového prezidenta, jedná se o soukromou obecně prospěšnou organizaci, která ročně podporuje (především finančně) okolo 400 památek na celém území Německa. Je největší občanskou iniciativou na národní úrovni.²²

Nadace je financována z příspěvků od zhruba 200 tis. dárců – za celou dobu existence se podařilo vybrat již 500 mil. Eur. 80 % finančních prostředků je přímo investováno na podporu projektů, 20 % financí z občanských příspěvků slouží k chodu nadace.²³

Německou nadaci pro památkovou ochranu řídí předsednictvo a nadační rada, dále správní výbor a vědecká komise.²⁴

Ve správním výboru se mohou angažovat osobnosti, které se věnují památkové péči. Mezi těmito členy jsou mj. prezident Německé národní komise pro památkovou péči, předseda Sdružení zemských památkářů a předseda Svazu zemských archeologů, popř. jejich zástupci. Kromě finanční podpory restaurování a ochrany památek v Německu organizuje Nadace mnoho projektů pro veřejnost. Jeden z projektů je věnován mladistvým ve věku 16–26 let, při kterém si jedinci mohou osvojit tradiční řemesla a diskutovat na seminářích o významu a metodách památkové péče.²⁵

Dalším projektem je Den otevřených dveří památek (*Tag des offenen Denkmals*)²⁶. Každý rok je na podzim veřejnosti zpřístupněno kolem 7 500 památek, které kromě tohoto dne

²¹ DEUTSCHER PREIS FÜR DENKMALSCHUTZ 2016. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: http://www.dnk.de/denkmalschutz_preise/n2393?node_id=2526.

²² DEUTSCHE STIFTUNG DENKMALSCHÜTZ. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://www.denkmalschutz.de/ueber-uns/die-deutsche-stiftung-denkmalschutz.html>.

²³ GEPRÜFTE SICHERHEIT: IHRE SPENDE KOMMT AN! [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://www.denkmalschutz.de/ueber-uns/die-deutsche-stiftung-denkmalschutz/transparenz.html>.

²⁴ ORGANIGRAMM UND GESCHÄFTSBERICHE [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <https://www.denkmalschutz.de/ueber-uns/die-deutsche-stiftung-denkmalschutz/organisation.html>.

²⁵ JUNGE HÄNDE FÜR ALTE WÄNDE: DIE JUGENDBAUHÜTTEN. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://www.denkmalschutz.de/denkmale-erleben/jugendbauhuetten.html>.

²⁶ Obdobně jsou i v České republice zpřístupněny památky, které jsou jinak z části nebo zcela nepřístupné. Den otevřených dveří památek ČR se každoročně koná v září.

přístupné pro veřejnost nejsou. Tak je poukázáno na význam kulturního dědictví a na nutnost jeho zachování.²⁷

Sdružení zemských památkářů

V roce 1951 bylo v NSR²⁸ při příležitosti konference zemských ministrů kultury ustanoveno Sdružení zemských památkářů, které mělo sloužit odborné výměně informací o problematice památkové péče v jednotlivých spolkových zemích.²⁹ I po znovusjednocení Německa v roce 1990 zůstalo toto sdružení partnerem pro zemské památkové úřady.³⁰

Nejdůležitějším orgánem je předsednictvo, složené z předsedy, dvou místopředsedů a dvou přísedících, což jsou členové zemských památkových úřadů³¹. Další podstatnou součástí Sdružení je deset pracovních skupin rozdělených dle tematické oblasti např. stavební technika, památkové informační systémy, památky zahradního umění, historický výzkum staveb, péče o industriální památky, inventarizace, tisk a styk s veřejností, restaurování a znalost materiálů, urbanistická památková péče a dobrovolnictví v památkové péči.³²

Sdružení zemských památkářů, jakožto odborný partner zemských památkových úřadů, vydává dvakrát v roce nejprestižnější památkový časopis v SRN Památková péče (*Denkmalpflege*) vycházející již od roku 1899.³³

²⁷ TAG DES OFFENEN DENKMALS. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://tag-des-offenen-denkmals.de/info/>.

²⁸ Sdružení vzniklo v době okupace Německa čtyřmi vítěznými mocnostmi 2. světové války, v té době bylo běžné označovat západní část Německa zkratkou NSR místo SRN, aby nedocházelo k záměně s jednotným Německem.

²⁹ VEREINIGUNG DER LANDESDENKMALPFLEGER. [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.vdl-denkmalpflege.de/die-vdl.html>.

³⁰ Viz kapitola 3.2.

³¹ VEREINIGUNG DER LANDESDENKMALPFLEGER. [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.vdl-denkmalpflege.de/die-vdl.html>.

³² ARBEITSGRUPPEN. [online]. [cit. 2016-12-30]. <http://www.vdl-denkmalpflege.de/arbeitsgruppen.html>.

³³ DIE DENKMALPFLEGE. [online]. [cit. 2017-02-15]. <http://www.deutscherkunstverlag.de/buch/zeitschrift-en/die-denkmalpflege.html>. Časopis nemá vlastní internetové stránky, existuje pouze v tištěné formě a lze si jej předplatit.

Svaz zemských archeologů

Svaz zemských archeologů vznikl v roce 1949, obdobně jako Sdružení zemských památkářů, v tehdejší NSR, ke kterému se po znovusjednocení Německa v roce 1990 přidaly i tzv. „nové“ spolkové země.³⁴

Podobně jako Sdružení zemských památkářů poskytuje vědní platformu pro památkovou péči, tentokrát však z hlediska archeologického.³⁵ Účelem Svazu je mj. podpora archeologických výzkumů, šíření obecného povědomí o archeologické památkové péči a zastupování zemských archeologických institucí při grémiích na národní úrovni, jako např. při jednání Německé národní komise pro památkovou péči či při Stálé konferenci zemských ministrů kultury Spolkové republiky Německo. Svaz je taktéž členem mezinárodní organizace Rada evropských archeologů (*Europae Archaeologiae Consilium*).³⁶

Hlavním orgánem je předsednictvo v čele s předsedou. Minimálně jednou ročně je uskutečněno členské shromáždění, které je tvořeno šedesáti členy ze všech šestnácti spolkových zemí.³⁷

ICOMOS Německo

ICOMOS neboli Mezinárodní rada pro památky a sídla (*International Council on Monuments and Sites*) je nestátní organizace zabývající se ochranou kulturního dědictví po celém světě a je taktéž hlavním poradním orgánem Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), pro kterou zajišťuje vypracování odborných posudků žádostí o zápisu památek na Seznam světového dědictví UNESCO.³⁸ Mezinárodní rada vznikla ve Varšavě v roce 1965.³⁹

³⁴ DER VERBAND DER LANDESARCHÄOLOGEN IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.landesarchaeologen.de/verband/>.

³⁵ § 2, Satzung des Verbandes der Landesarchäologen in der Bundesrepublik Deutschland (SVLD) z května 1999.

³⁶ DER VERBAND DER LANDESARCHÄOLOGEN IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.landesarchaeologen.de/verband/>.

³⁷ § 6, SVLD.

³⁸ POSLÁNÍ ČNK ICOMOS. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <http://www.icomos.cz/index.php/en/uvodni-stranka/poslani-icomos>.

³⁹ ICOMOS DEUTSCHES NATIONALKOMITEE. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <http://www.icomos.de/index.php>

Německá národní rada ICOMOS spolupracuje s úřady a institucemi památkové péče, podílí se finančně na ochraně a restaurování stavebních a archeologických památek a pořádá zasedání k diskuzi o metodách a prostředcích k jejich zachování.⁴⁰

Orgány Německé národní komise ICOMOS tvoří předsednictvo a členské shromáždění, z něhož je delegováno 18 členů pro mezinárodní valné shromáždění ICOMOS. Pro řešení aktuálních problémů památkové péče je členské shromáždění kompetentní k ustanovení pracovních skupin dle tematických oblastí.⁴¹

Německá národní komise UNESCO

UNESCO je mezinárodní agentura OSN pro vzdělání, vědu a kulturu. Vycházejíc ze zkušeností devastace druhé světové války vznikla v roce 1945 a dle čl. 1, odst. 1 Ústavy Organizace spojených národů pro vzdělání, vědu a výzkum (*Verfassung der Organisation der Vereinten Nationen für Bildung, Wissenschaft und Kultur*) si klade za cíl „*skrze podporu spolupráce mezi národy ve vzdělání, vědě a kultuře přispět k zachování míru a bezpečí*“.

V roce 2017 je členem UNESCO 195 států, od nichž jsou přijímány členské příspěvky jako hlavní zdroj příjmů organizace. Pro dvouroční příspěvkové období 2016 a 2017 představuje rozpočet 639 mil. Eur na projekty a chod organizace.⁴²

Orgány UNESCO jsou generální konference, výkonná rada UNESCO a sekretariát.⁴³

Organizace UNESCO taktéž požaduje vytvoření národní komise v každém členském státu.⁴⁴

Z tohoto důvodu byla za podpory Spolkového ministerstva zahraničních věcí NSR v roce 1950, tedy jeden rok před vstupem Německa do UNESCO, založena Německá komise UNESCO (*Deutsche UNESCO – Kommission*).⁴⁵

Komise slouží jako platforma pro spolupráci Německa a jeho zahraničních partnerů v oblasti vzdělání, vědy a výzkumu. Ze členství UNESCO taktéž vyplývá pozice Komise jako poradního orgánu pro Spolkovou vládu, Spolkový sněm a ostatní příslušné instituce, jimž

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Art. 5, Satzung des Deutschen Nationalkomitees von ICOMOS (SDN) z února 1981.

⁴² FINANZIERUNG. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/ueber-die-unesco/ueber-die-unesco/unesco-finanzierung.html>.

⁴³ ORGANE. [online]. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/ueber-die-unesco/ueber-die-unesco/unesco-organe.html>.

⁴⁴ Art. 7, Verfassung der Organisation der Vereinten Nationen für Bildung, Wissenschaft und Kultur (UNESCO) z listopadu 1945.

⁴⁵ DEUTSCHE UNESCO – KOMMISSION. [online]. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/ueber-uns/deutsche-unesco-kommission.html>.

zprostředkovává cíle a projekty UNESCO. Dále Komise informuje veřejnost o svých záměrech a činnostech. Rozvíjí mezinárodní spolupráci a podporuje kulturní angažovanost mladých lidí prostřednictvím mezinárodních setkání a studijních výměn.⁴⁶

V oblasti kultury se Komise zabývá širokým spektrem úkolů. Jejím cílem je především zachování kulturní rozmanitosti, stejně jako zachování hmotných i nehmotných památek a mezinárodní kulturní spolupráce. V roce 1972 přijala organizace UNESCO Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.⁴⁷ S podpisem dokumentu se Německo (spolu s dalšími více než 190 státy) zavázalo chránit své kulturní dědictví a zachovat jej pro další generace.⁴⁸

Německá komise UNESCO není jediným aktérem v péči o kulturní dědictví. Spolupracuje se Spolkovým ministerstvem zahraničních věcí, které zastupuje Německo při zasedání orgánů UNESCO, a se Stálou konferencí zemských ministrů kultury, neboť památková péče je primární záležitostí jednotlivých spolkových zemí.⁴⁹ Spolkové země navrhuji potenciální památky pro zápis na Seznam kulturního dědictví UNESCO a tyto návrhy postoupí Stále konferenci zemských ministrů kultury. Dále jsou nominace předány Spolkovému

Obrázek č. 2: historická část města Regensburg zapsaná v Seznamu světového dědictví UNESCO

Zdroj: <http://www.bayern.by/altstadt-in-regensburg-mit-stadtamhof>.

⁴⁶ Art. 2, Satzung der Deutschen UNESCO-Kommission (SDUK) ze září 2015.

⁴⁷ Übereinkommen zum Schutz des Kultur- und Naturerbes der Welt z listopadu 1972.

⁴⁸ Art. 4, Übereinkommen zum Schutz des Kultur- und Naturerbes der Welt z listopadu 1972.

⁴⁹ NATIONALE EBENE. PARTNER UND AKTEURE. [online]. [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/kultur/welterbe/welterbe-akteure/welterbe-deutsche-akteure.html>.

ministerstvu pro životní prostředí, ochranu přírody a jadernou bezpečnost (*Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit*) a následně Výboru pro světové dědictví (*UNESCO-Welterbekomitee*), jenž rozhodne o zapsání nominovaných památek na Seznam světového dědictví UNESCO.⁵⁰

Výše zmíněné instituce představují důležité odborné partnery na spolkové úrovni pro aktéry památkové péče v jednotlivých spolkových zemích. V následujících kapitolách bude představena organizace památkové péče na úrovni zemské.

2.2 Na zemské úrovni

Z důvodu kulturní svrchovanosti jsou organizace a opatření památkové péče záležitostí jednotlivých spolkových zemí. Na celém území Německa tak existuje např. 16 zákonů o ochraně památek.⁵¹ Neboť se správa a zákony památkové péče ve spolkových zemích liší, byla pro představení organizace uvedené problematiky vybrána konkrétní spolková země, a to Svobodný stát Bavorsko, jímž se budou zabývat následující kapitoly. Při ustanovení zákonných opatření musí spolkové země dbát na zaručení práva majetku občanům dle čl. 14 GG. Uvedené právo nesmí být ani v zákonech památkové péče porušeno, spolkové země však mohou ustanovit zvláštní opatření pro vlastníky památek, kterým zajistí povinnost pro zachování památky. Např. v čl. 4 Bavorského zákona pro památkovou ochranu je uvedeno, že *„vlastník či jiný věcně oprávněný uživatel památek musí jejich památky udržovat, opravovat, přiměřeně s nimi zacházet a chránit je před nebezpečím, pokud je to od nich požadováno.“*

⁵⁰ TENTATIVLISTE. [online]. [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/kultur/welterbe/welterbestaetten/tentativliste.html>.

⁵¹ V Bavorsku je to Zákon o památkové ochraně (DSchG) z června 1973.

3 Památková péče ve Svobodném státě Bavorsko

V následující kapitole bude pozornost věnována památkové ochraně a péči ve Svobodném státě Bavorsko (dále jen Bavorsko), legislativnímu zakotvení a soustavě památkových úřadů a institucí. Dále budou představeny nestátní spolky, které si kladou za cíl podporu památkové ochrany a zvýšení občanské angažovanosti v uvedené oblasti.

Památková ochrana v Bavorsku se do povědomí občanů dostala teprve v roce 1835, ve kterém král Ludvík I. Bavorský (doba vlády 1825-1848) zřídil post Generální inspekce sochařských památek Říše (*Generalinspektion der plastischen Denkmäler des Reiches*). Později zřídil také Královskou generální konzervatoř (*Königliche Generalkonservatorium*), která v roce 1917 byla přejmenována na Bavorský zemský úřad pro památkovou péči (*Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege*).⁵²

Důležitou událostí bylo vydání bavorského Zákona o památkové ochraně a péči⁵³ a zřízení soustavy památkových úřadů v roce 1973.

Výše zmíněné kroky budou dále představeny v následujícím textu.

3.1 Legislativní úprava a definice památky

Již čl. 141, odst. 2 Ústavy Svobodného státu Bavorska zavazuje spolkovou zemi, obce a subjekty veřejného práva k péči o památky, umění a historii: „*Stát, obce a spolky veřejného práva mají za úkol pečovat a chránit památky umění, historie a přírody, stejně jako krajinu, jakož i navrátit opomíjené památky umění a historie, pokud možno jejich původnímu určení a zabránit vývozu německého uměleckého majetku ze země*“.

Ústavní ukotvení památkové péče rozpracovává Zákon o památkové ochraně a péči (dále jen Zákon o památkové ochraně či DSchG) z 25. června 1973. Zákon je rozdělen do devíti oddílů, v nichž je mj. pozornost věnována definici pojmů, stavebním a archeologickým památkám, úloze a působnosti památkových úřadů, následkům porušení ustanovení apod.

⁵² SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 7.

⁵³ Gesetz zum Schutz und zur Pflege der Denkmäler (DSchG) z června 1973.

Důležitý je čl. 1, odst. 1, který obsahuje definici památky, co se tedy památkou v bavorském prostředí míní: „*Památky jsou lidmi vytvořené věci nebo jejich části z minulých dob, jejichž zachování je v obecném zájmu veřejnosti pro jejich historický, umělecký, urbanistický, vědecký nebo vlastivědný význam*“.

Dále zákon definuje:

- a) stavební památky (*Baudenkmal*),
- b) archeologické památky (*Bodendenkmal*) a
- c) movité památky (*bewegliche Denkmal*).

Stavební památky

jsou historická stavební zařízení, jako např. hrady, zámky, kostely, městské hradby, domy, ale i mosty apod. Uvedené památky mohou tvořit soubor staveb (*Ensemble*), které společně představují historickou zónu. Ne všechny části daného souboru staveb však musí splňovat definici památky z čl. 1, odst. 1 DSchG.

Do kategorie stavebních památek patří také historické zahrady a parky a jejich součásti, zahradní zařízení (*historische Gartenanlage*), např. schody, terasy, kašny, fontánky či zahradní pěšiny. Dále také technické památky (*technische Denkmal*), ke kterým se řadí

Obrázek č. 3: městská brána v Chamu

Zdroj: <https://www.cham.de/StadtB%C3%BCrger/Die-Stadt/Sehensw%C3%BCrdigkeiten/Geb%C3%A4ude-und-Brunnen/Biertor>.

objekty historicky industriálního významu (železniční viadukty, továrny, kanály, mlýny, katry apod.).⁵⁴

Čl. 4 DSchG upravuje povinnosti vlastníka či uživatele stavební památky. Vlastník (či oprávněný uživatel) je zavázán k udržování své památky, a to na vlastní náklady. Pokud nebudou učiněna patřičná opatření k ochraně památky, může být majitel na danou skutečnost upozorněn příslušným památkovým úřadem.⁵⁵ Ten, kdo úmyslně či lehkovážně ohrozí a poškodí stavební památku, kdo bez platného povolení provede změny na stavební, archeologické či movité památce, neoznámí nález archeologické památky či nepředá nález Zemskému úřadu pro památkovou péči, bude trestán pokutou až 250 tis. Eur.⁵⁶

Archeologické památky

jsou dle čl. 1, odst. 4 DSchG „...movité či nemovité pozůstatky, které se nacházejí či nacházely v zemi...“ a mají prokazatelnou historickou hodnotu. Zákon o památkové ochraně rozlišuje dva druhy archeologických památek – movité a nemovité. K movitým archeologickým památkám patří např. pracovní náčiní, zbraně, šperky či mince. Nemovité památky jsou především jeskyně, které sloužily lidským společenstvím jako přístřešek, náhrobky, rozpadlá opevnění především ze středověku, římské obchodní cesty, sklepy, stavební základy apod.⁵⁷

Čl. 7 DSchG reguluje podmínky vykopávek a jiných změn na pozemku, na kterém se pravděpodobně nachází archeologická památka. Jakékoli změny na daném pozemku vyžadují povolení tzv. nižšího památkového úřadu. Vlastník pozemku má povinnost umožnit Zemskému úřadu pro památkovou péči⁵⁸ provést vykopávku a přenechat případné nálezy k vědeckému vyhodnocení a dokumentaci. Škody způsobené vykopávkami jsou následně vlastníkovu uhrazeny.

⁵⁴ FEITOVÁ, Jitka. Památková péče ve Svobodném státě Bavorsko. In: Zprávy památkové péče. 2006, č. 5, s. 425-429.

⁵⁵ Viz kapitola 3.2.

⁵⁶ Čl. 23 DSchG.

⁵⁷ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 103–106.

⁵⁸ Viz kapitola 3.2.

Obrázek č. 4: Stopy po římském osídlení

Zdroj: Denkmalpflege Themen. Mníchov: Mediahaus Bierling GmbH, 2013, č. 4, s. 59.

Správní úřady vládních oblastí mohou pozemky, na nichž se nachází archeologické památky, prohlásit za chráněnou oblast, která je následně zaznamenána v územním plánu. Zde opět platí, že každé práci, která by mohla ohrozit archeologickou památku v dané oblasti, musí předcházet povolení.⁵⁹

Každý (vyjma pracovníků Zemského úřadu pro památkovou péči), kdo objeví archeologickou památku, je povinen tuto skutečnost neprodleně ohlásit nižšímu památkovému úřadu či Zemskému úřadu pro památkovou péči. Místo nálezů poté musí být po dobu jednoho týdne ponecháno bez změn.⁶⁰

⁵⁹ Čl. 7, odst. 2 DSchG.

⁶⁰ Čl. 8, odst. 1 a odst. 2, DSchG.

Movité památky

jsou posledním typem památky zmíněného v Zákoně o památkové ochraně. Jedná se o malby, sošky, nábytek, knihy, listiny, ale v některých případech i lokomotivy, lodě apod. I zde je požadováno povolení od nižších památkových úřadů při veškerých změnách a úpravách památky. Jedná se zejména o přemístění či manipulaci s nimi.⁶¹

Obrázek č.5: historická parní lokomotiva

Zdroj: http://www.blfd.bayern.de/presse_publicationen/pressefotos/.

Stavební, archeologické i movité památky jsou dle čl. 2 DSchG zapsány v Soupisu památek (*Denkmalliste*), který je přístupný veřejnosti. Zápis (viz příloha č. 1) provádí Zemský úřad pro památkovou péči, který taktéž prověří, zdali potenciální památka splňuje podmínky čl. 1 DSchG. Poté musí žádost o zápis památky schválit příslušná obec. Pokud obec zápis neschválí, je žádost postoupena Zemské památkové radě (*Landesdenkmalrat*)⁶², která rozhodne o zápisu či požádá Zemský úřad pro památkovou péči o opětovné prověření žádosti.⁶³

K 11. červnu 2015 bylo v Bavorsku v Soupisu památek zapsáno 109 911 stavebních památek, z toho 872 souborů staveb, dále 49 137 archeologických památek a 132 movitých památek.⁶⁴

⁶¹ Čl. 10, DSchG.

⁶² Viz kapitola 3.2.

⁶³ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. *Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern*. München: Callwey, 1991, s. 28.

⁶⁴ *Denkmalpflege Themen*. Mnichov: Mediahaus Bierling GmbH, 2015, č. 6, s. 14.

Čl. 18 DSchG pojednává o podmínkách vyvlastnění památky. V případě, že hrozí zničení či poškození stavební, archeologické či movité památky, je přípustné vyvlastnění ve prospěch Bavorska jako státu či právnické osoby. Mimo to je možné vyvlastnění movité památky státem, pokud je její zachování v mimořádném zájmu veřejnosti. Jedná se však o poslední krok či spíše záchranu památky před poškozením.

Čl. 19 DSchG dále uděluje Svobodnému státu Bavorsko předkupní právo, a to v případě prodeje movitých památek, či historických objektů, které jsou dle čl. 1, odst. 2 součástí stavební památky a jsou zapsány v Soupisu památek. Uvedené právo může být uplatněno pouze tehdy, je-li zachování stavební památky a jejího vybavení jako celku v zájmu veřejnosti.

Zákon o památkové ochraně a péči se nezabývá druhy vlastnictví památek. Není tedy možné dohledat informace o počtu památek ve vlastnictví Svobodného státu Bavorska v poměru k památkám v soukromém vlastnictví, neboť ani Bavorský zemský úřad pro památkovou péči nedisponuje údaji o vlastnictví památek zapsaných v Soupisu památek.

3.2 Organizace památkové péče

Ústředním orgánem je Bavorské státní ministerstvo pro vědu, výzkum a umění (*Bayerisches Staatsministerium für Bildung und Kultus, Wissenschaft und Kunst*). Dále jsou výkonné kompetence památkové péče rozděleny do dvou úrovní (viz obr. č. 6), jež představují vyšší památkové úřady (*Höhere Denkmalschutzbehörde*), zřízené na oblastní úrovni, a nižší památkové úřady (*Untere Denkmalschutzbehörde*), zřízené na okresní úrovni. Výkon památkové péče spadá do státní správy.

Podřízenou institucí Bavorského státního ministerstva pro vědu, výzkum a umění (dále jen ministerstvo) je Bavorský zemský úřad pro památkovou péči (*Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege*), který slouží jako odborný partner pro výkonnou soustavu památkových úřadů a vědní platforma v otázkách památkové péče a ochrany.⁶⁵

⁶⁵ Denkmalpflege Themen. Mnichov: Mediahaus Bierling GmbH, 2013, č. 4, s. 70.

Poradním orgánem pro ministerstvo je Zemská památková rada (*Landesdenkmalrat*), která podobně jako Zemský úřad pro památkovou péči není výkonným orgánem památkové péče, představuje pouze odbornou podporu.⁶⁶

Výše uvedené orgány a jejich kompetence budou následně představeny.

Obrázek č. 6: organizace památkové péče v Bavorsku.

Zdroj: vlastní na základě informací <https://www.km.bayern.de/kunst-und-kultur/denkmalenschutz/organisation.html>.

Bavorské státní ministerstvo pro vědu, výzkum a umění

Bavorskému státnímu ministerstvu pro vědu, výzkum a umění přísluší oblast základních, středních, vysokých i speciálních škol, uměleckých školy, či podpora umění a kultury. Sídli v Mnichově a jeho hlavním představitelem je od roku 2008 zemský ministr Ludwig Spaenle, kterého podporují tajemníci Georg Eisenreich (zodpovědný za oblast vzdělání) a Bernd Sibler (zodpovědný za oblast vědy a výzkumu).

⁶⁶ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 36.

Ministerstvo je rozděleno do jedenácti oddělení (viz příloha č. 2), která jsou dále rozčleněna na referáty. Památkovou péči má v kompetenci jedenácté oddělení, pod které kromě památkové péče spadá i referát kulturního vzdělání, muzeí a sbírek či státních a nestátních divadel.⁶⁷

Do gesce výše uvedeného oddělení spadá také Dům bavorské historie (*Haus der bayerischen Geschichte*), který si klade za cíl přiblížit lidem (především mladším generacím) historickou a kulturní rozmanitost Bavorska a zachovat historické dědictví pro další generace.⁶⁸

V otázce památkové péče vykonává ministerstvo dohled nad Zemským úřadem pro památkovou péči a rozhoduje o přidělení podpory z Fondu odškodnění.⁶⁹

Kromě uvedených úkolů podporuje ministerstvo dobrovolnictví v archeologické památkové péči, které má v Bavorsku dlouholetou tradici a zásadně přispívá k ochraně a zachování archeologických památek. Jedná se především o snahu propojení dobrovolníků a soukromých spolků se státními památkovými úřady. Ministerstvo pořádá školení pro dobrovolníky a finančně podporuje projekty, které si kladou za cíl ochranu, zachování či šíření povědomí o archeologických památkách. Jedním z projektů je např. digitální evidence soupisu nálezů vedeného Zemským úřadem pro památkovou péči. Projekt představila Společnost pro archeologii v Bavorsku (*Gesellschaft für Archäologie in Bayern*)⁷⁰ a na přípravě nálezů pro elektronickou evidenci se podíleli členové Společnosti.⁷¹

Bavorské státní ministerstvo pro výzkum, vědu a umění také dlouhodobě podporuje projekt architekta Wolfganga Weise Památkové školy (*Denkmalschulen*), který je určen pro žáky bavorských základních škol. Prostřednictvím přednášek odborníků zabývajících se památkovou péčí a praktických ukázek památek se žáci seznamují s kulturním dědictvím své domoviny.⁷²

⁶⁷ BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR BILDUNG UND KULTUS, WISSENSCHAFT UND KUNST: Organisation und Geschichte des Ministeriums. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.km.bayern.de/ministerium/organisation-und-geschichte.html>.

⁶⁸ HAUS DER BAYERISCHEN GESCHICHTE: Chronik. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.hdbg.de/basis/07_das-haus_gruendung.php.

⁶⁹ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 36.

⁷⁰ Viz kapitola 3.3.

⁷¹ Denkmalpflege Themen. Mnichov: Lipp GmbH, 2012, č. 3, s. 90.

⁷² DENKMALSCHULEN: Erlebnis Denkmal. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.denkmalschulen.de/index.htm>.

Vyšší památkové úřady

Bavorsko je jednou z pěti spolkových zemí, kde jsou zřízeny tzv. vládní oblasti. Vládní oblasti jsou přímo podřízeny zemským ministerstvům, jedná se tedy o dekoncentrované orgány státní správy. V Bavorsku bývají také označovány jako slučovací úřady (*Bündelungsbehörde*), právě kvůli jejich postavení mezi úřady nejvyšší zemské úrovně (zemská ministerstva) a úřady nižších komunálních úrovní (kraje, okresy, obce).⁷³ V kompetenci vládních oblastí je přijetí uprchlíků a jejich integrace, kolejová a silniční síť v rámci dané vládní oblasti, zdravotnictví, právní otázky ochrany spotřebitele, odpadové hospodářství apod.⁷⁴

V otázce památkové péče jsou vyšší památkové úřady na úrovni vládních oblastí mezistupeň nižších památkových úřadů a ministerstva. Rozhodují především tehdy, pokud dojde k odlišnosti názorů mezi uvedenými orgány, ale např. i v případě neshod mezi Bavorským zemským úřadem pro památkovou péči a nižších stavebních úřadů. Daný případ může nastat tehdy, pokud nižší stavební úřad schválil demolici objektu, přestože se z hlediska Bavorského zemského úřadu pro památkovou péči jedná o stavební památku.⁷⁵

Nižší památkové úřady

Nižší památkové úřady vykonávají svou funkci na okresní úrovni. V Bavorsku jsou okresy definovány dle čl. 1 Okresního pořádku pro Svobodný stát Bavorsko (*Landkreisordnung für den Freistaat Bayern*): „Okresy jsou územní korporace s právem spravovat v rámci zákona záležitosti přesahující obec, jejichž význam nepřesahuje území okresu.“ Bavorsko je členěno na 71 okresů, jež vykonávají dvojí funkci: mají v gesci nejen úkoly samostatné působnosti (např. provoz okresních nemocnic, podpora kulturního rozvoje okresu, výstavba a údržba okresních silnic apod.), ale vykonávají i úkoly v přenesené působnosti, tj. delegované z vyšší úrovně (např. stavební povolení, záležitostí týkající se cizinců a přistěhovalců, nebo právě památková péče – viz příloha č. 3).⁷⁶

⁷³ PITROVÁ, Miroslava. Německá komunální politika: bavorské a saské obce. Praha: ARSCI, 2014, s. 52–54.

⁷⁴ REGIERUNG VON MITTELFRANKEN: Organisationsübersicht. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.regierung.mittelfranken.bayern.de/wiuns/wiuns600.htm>.

⁷⁵ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 36.

⁷⁶ LANDKREIS REGENSBURG: Organisationsstruktur und Geschäftsverteilung des Landratsamtes. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.landkreis-regensburg.de/Landratsamt/Abteilungen-Sachgebiete/Organisationsstruktur-Organigramm.aspx>.

Nižší památkové úřady plní funkci nejpřímějšího kontaktního místa pro veřejnost v otázkách památkové péče. Zároveň jsou zodpovědné za výkon bavorského Zákona o památkové ochraně a udělují povolení ke změně stavební památky či pozemku, na němž se nachází archeologická památka. Dále nařizují zachování a údržbu památek, pokud tak jejich vlastník nečiní a v případě porušení Zákona o památkové ochraně udělují peněžní pokuty. V případě, že je zachování památky pro vlastníka finančně neúnosné, podává vlastník žádost u příslušného nižšího památkového úřadu o podporu z Fondu odškodnění (*Entschädigungsfond*)⁷⁷, který žádost dále postoupí Bavorskému státnímu ministerstvu pro vědu, výzkum a umění.⁷⁸

Nižší památkové úřady přísluší okresním úřadům (*Landratsamt*). Výjimkou jsou však města se statutem okresu (*Stadtkreis*), které nevytváří orgány běžných okresů, a tak je vedení nižšího památkového úřadu v gesci referátu městské rady.

Bavorský zemský úřad pro památkovou péči

Historie Úřadu sahá až k roku 1835, ve kterém byla králem Ludvíkem I. Bavorským založena první instituce pro památkovou péči na bavorském území. Na přelomu let 1907 a 1908 zažil dosavadní úřad v čele s generálním konzervátorem Georgem Hagerem revoluci. Úřad se stal samostatnou institucí (předtím součástí Národního muzea) a archeologickým památkám byla přiznána stejná váha důležitosti jako stavebním památkám. Od roku 1917 nese instituce dnešní název – Bavorský zemský úřad pro památkovou péči.⁷⁹

Úřad je bezprostředně podřízený Bavorskému státnímu ministerstvu pro vědu, výzkum a umění. Je zodpovědný za evidenci Soupisu památek a poskytuje veřejnosti odbornou pomoc v otázkách památkové péče. Dále finančně podporuje zachování památek a uděluje daňová zvýhodnění vlastníkům památek.⁸⁰ Stanovuje odborné posudky plánovaných opatření na památkách a rozhoduje o provedení vykopávek.

⁷⁷ Viz kapitola 4.

⁷⁸ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 36.

⁷⁹ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Zur Geschichte des Bayerischen Landesamtes für Denkmalpflege. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/landesamt/geschichte/index.php>.

⁸⁰ SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991, s. 38.

Zemský úřad taktéž vede vlastní výzkumy. Zabývá se především škodlivými vnějšími vlivy na památky, klasifikací materiálů, látek a jejich vlastností.⁸¹ Momentálně se centrální laboratoř zabývá možnostmi odstranění vlivu škodlivých látek v ovzduší na památky, čímž by se oddálila nutnost oprav. Dále se spolu s Technickou univerzitou v Mnichov a Římsko – germánským centrálním muzeem v Mohuči (*Römisch – Germanische Zentralmuseum in Mainz*) podílí na výzkumu konzervace čínské Terakotové armády z 3. stol. př. n. l., která je zařazena na seznam světového dědictví UNESCO.⁸²

Hlavní sídlo Zemského úřadu pro památkovou péči je v Mnichově, v komplexu budov Staré mincovny (*Alte Münze*). Úřad je však zastoupen v dalších pěti městech – Bamberku, Norimberku, Řeznu, Thierhauptenu a Weißenburg-Gunzenhausenu.⁸³

Nejvyšším představitelem je generální konzervátor. V roce 2014 byl bavorským ministrem Ludwigem Spaenlem jmenován nový generální konzervátor Mathias Pfeil, který před jmenováním vykonával funkci ředitele stavebního oddělení Bavorské správy zámků (*Bayerische Schlösserverwaltung*).

Úřad generálního konzervátora zajišťuje vnitřní chod celé instituce. Bavorský zemský úřad pro památkovou péči je organizován do čtyř oddělení: stavební a umělecké památky, archeologické památky, evidence a výzkum památek a vedení Zemské instituce pro nestátní muzea v Bavorsku (*Landesstelle für die nichtstaatlichen Museen in Bayern*).

Oddělení stavebních a uměleckých památek působí prostřednictvím znaleckých posudků při zachování stavebních památek a je také činné při plánování změn na památkách v soukromém vlastnictví či na souboru staveb. Spolupracuje s architekty, restaurátory, stavebními úřady či nižšími a vyššími památkovými úřady. Také provádí vlastní výzkumy, např. sleduje použitelnost moderních technických metod na historických památkách apod.

Oddělení archeologických památek má za úkol ochranu, péči a inventarizaci archeologických památek, či dohled nad vykopávkami a konzervaci nálezů. Vykonává dohled nad stavebními změnami pozemků, na nichž se nachází archeologické památky.

⁸¹ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Zentrallabor. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/landesamt/geschichte/index.php>.

⁸² BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Drittmittel-Forschungsprojekte. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: http://www.blfd.bayern.de/denkmalersfassung/zentrallabor/drittmittel_forschungsprojekte/index.php.

⁸³ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Dienststellen des Bayerischen Landesamtes für Denkmalpflege. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/landesamt/dienststellen/index.php>.

Oddělení evidence a výzkumu památek je kompetentní k evidenci Soupisu památek a k zpracování topografie památek. Dále vede výzkumy a zajišťuje publikační činnost Zemského úřadu pro památkovou péči.⁸⁴

Čtvrté oddělení má v gesci vedení Zemské instituce pro nestátní muzea v Bavorsku, která byla založena za účelem podpory více než 1200 nestátních muzeí v Bavorsku. Napomáhá tak k zachování bohatých sbírek nestátních muzeí, kvalifikuje jejich zaměstnance a zvyšuje zájem veřejnosti o muzea.⁸⁵

Za účelem zprostředkování informací a zvýšení angažovanosti veřejnosti v oblasti památkové péče vydává Zemský úřad pro památkovou péči mnoho publikací. Třikrát ročně vychází odborný časopis Informace památkové péče (*Denkmalpflege Informationen*), který informuje o aktuálních projektech v památkové péči. Jednou ročně jsou publikovány časopisy Témata památkové péče (*Denkmalpflege Themen*) a Zpráva bavorské archeologické památkové péče (*Bericht der Bayerischen Bodendenkmalpflege*). Poslední zmíněný se věnuje výhradně archeologickým památkám, stejně jako časopis Archeologický rok v Bavorsku (*Das archäologische Jahr in Bayern*), který je vydáván nepravidelně.⁸⁶

Každý rok uděluje Zemský úřad Medaili za památkovou ochranu. Vyznamenání jsou lidé, kteří se příkladně zasadili pro zachování kulturního dědictví či se angažují ve spolecích a médiích zprostředkujících památkovou péči. V roce 2016 bylo uděleno 27 medailí.

Jedním z vyznamenaných byl Friedrich – Wilhelm Brumberg, čestně se angažující v archeologické památkové péči. Přispěl k založení muzea v Ruffenhofenu a projevil velký zájem při působení v Německém archeologickém institutu v Káhiře (*Deutsches Archäologisches Institut*).

Rodině Fritze a Hanse Gutmanna byla medaile udělena za obnovu vodního zámku Titting a k němu náležícího pivovaru. I přes veškeré modernizace byl zachován původní charakter objektu.⁸⁷

⁸⁴ Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Biedermann GmbH, 1996, č. 21, s. 11.

⁸⁵ LANDESSTELLE FÜR DIE NICHTSTAATLICHEN MUSEEN IN BAYERN: Der Auftrag der Landesstelle. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.museen-in-bayern.de/die-landesstelle/die-landesstelle/auftrag.html>.

⁸⁶ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Publikationen. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/denkmalerfassung/publikationswesen/publikationen/index.php>.

⁸⁷ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Denkmalschutzmedaille. 2016.

Obrázek č. 7: vodní zámek Titting

Zdroj: <http://www.kulturwanderungen.de/bistum/95%20titting-bechthal/titting.htm>.

Zemská památková rada

Zemská památková rada slouží jako poradní orgán pro ministerstvo a v některých případech také pro bavorskou zemskou vládu. Zaujímá stanoviska k aktuálně řešeným problémům v oblasti památkové péče a zároveň představuje fórum pro výměnu názorů zástupců politických stran, vlastníků památek, architektů či členů spolků angažujících se v památkové ochraně. Rada byla založena v roce 1973.⁸⁸

Dle čl. 14, odst. 2 DSchG se Rada skládá ze šesti poslanců Bavorského zemského sněmu, po jednom zástupci z každého obecního zastupitelstva, okresního zastupitelstva, dále po dvou zástupcích katolické církve a evangelické luteránské církve, tří zástupců soukromých vlastníků památek, jednoho zástupce Bavorské akademie krásných umění (*Bayerische Akademie der Schönen Künste*) apod. Od prosince roku 2015 je Rada složena ze 32 členů a 18 zastupujících členů. Další členy může navrhnout Bavorské státní ministerstvo pro vědu, výzkum a umění. Členství v Zemské památkové radě je čestné, bez nároku na honorář.

Členové se scházejí minimálně jednou ročně na valném shromáždění v Mnichově. Jednání nejsou veřejná, předsednictvo rady po konání valného shromáždění vydává zprávu pro veřejnost o výsledcích zasedání.⁸⁹

⁸⁸ § 1, Geschäftsordnung des Landesdenkmalrats (GLDR) z listopadu 1973.

⁸⁹ § 4, GLDR.

V čele rady stojí prezidium, jež zastupuje předseda a dva místopředsedové. Ti jsou voleni členy Zemské památkové rady většinovým volebním systémem. Předseda, jehož funkci vykonává Thomas Goppel (taktéž poslanec Bavorského zemského sněmu a člen výboru pro vědu a umění při Bavorském státním ministerstvu pro výzkum, vědu a umění), je zodpovědný za zasedání rady a projednáváná témata.⁹⁰

Zemská památková rada vydává mj. odborná stanoviska pro rozhodnutí vlády. Např. v lednu roku 2016 vydala Zemská památková rada rezoluci k výstavbě nového hlavního nádraží v Mnichově, jež vyjadřovala na základě historického významu původního nádraží negativní postoj k plánovaným přestavbám.

29. dubna 2015 odsouhlasila samospráva v Mnichově výstavbu nového hlavního nádraží, které by podstatně zlepšilo kvalitu dopravy. Nádraží, jehož výstavba započala již v letech 1847–1849, má být do roku 2029 nahrazeno moderním projektem. Daný plán však bývá často kritizován veřejností nejen z finančního hlediska (projekt má stát až jednu miliardu eur), ale také z hlediska historické hodnoty nádraží. Začátkem roku 2016 vyjádřila svůj postoj k projektu Zemská památková rada vydáním rezoluce, které předcházelo valné shromáždění 30. října a 27. listopadu 2015. Rada se obává poškození památkové hodnoty, neboť plánovaný výškový dům na místě severního Starnbergerova nádraží bude se svou výškou 75 metrů narušovat siluetu starého města. Starnbergerovo nádraží je navíc chráněnou památkou zapsanou v Soupisu památek. Dále by velikost nového nádraží zastínila dalších jedenáct zapsaných památek v okolí. Díky těmto negativním následkům bylo Radou požadováno přepracování projektu.⁹¹

Plán však dle hlavního investora Německých drah (*Deutsche Bahn*) není nutné měnit. Hlavní hala má být prosklená, čímž bude zachován pohled na staré město. Části nádraží zapsané v Soupisu památek jako je kolejová hala či reliéfy a velké černé hodiny nad původním hlavním vchodem budou taktéž zachovány, což ostatně bylo podmínkou již při výběrovém řízení architektů pro výstavbu nového nádraží v roce 2004.⁹²

⁹⁰ § 6, GLDR.

⁹¹ BAYERISCHER RECHTS – UND VERWALTUNGSREPORT (BayRVR): Landesdenkmalrat: Resolution Neubau Hauptbahnhof München [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://bayrvr.de/2016/01/19/landesdenkmalrat-resolution-neubau-hauptbahnhof-muenchen/>.

⁹² DB NETZE: Neubau Hauptbahnhof München. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.hbf-muc.de/>.

Jiný případ je však Starnbergerovo nádraží. Do Soupisu památek bylo zapsáno v roce 2007, tedy až po započítání plánování nového nádraží, proto bylo mezi stavebními architekty a městem Mnichov dohodnuto, že zachování Starnbergerova nádraží není nezbytně nutné.⁹³

3.3 Spolky a nadace pro památkovou péči v Bavorsku

Stejně důležité jako instituce na spolkové úrovni jsou i spolky, organizace, iniciativy a nadace působící pouze na území Bavorska, neboť uvedené organizace zastupují zájmy památkářů, architektů, archeologů, vlastníků památek, koncentrují občanskou iniciativu v oblasti památkové péče a podílí se na financování památek.

Dle webového portálu *denkmalnetzbayern.de*, který mj. sdružuje informace o památkách a činnostech památkové péče, byly vybrány největší spolky a nadace působící na celém území Bavorska, a to Bavorský zemský spolek pro péči o vlast (*Bayerischer Landesverein für Heimatpflege*), Společnost pro archeologii v Bavorsku (*Gesellschaft für Archäologie in Bayern*), Hypo – kulturní nadace (*Hypo – kulturstiftung*) a Bavorský památkový spolek (*Bayerischer Denkmälerverein*).⁹⁴ Uvedené spolky a nadace budou nyní blíže představeny.

Bavorský zemský spolek pro péči o vlast

Bavorský zemský spolek pro péči o vlast je občanské sdružení, které se kromě památkové péče věnuje také ochraně krajiny, zvyklostí, jazyka, tradice krojů, lidové hudby apod. Spolek byl založen v roce 1902 a sídlí v Mnichově. Eviduje přes 8000 členů (jedinců, ale i spolků a kulturních organizací).⁹⁵

Spolek spolupracuje s odborníky a státními úřady, ale i školami a studenty, médii či se spolky s podobným cílem. Prostřednictvím publikací informuje veřejnost o právních i aktuálních otázkách a zaměřuje se také na vzdělávací činnost. Také podporuje dobrovolnickou činnost v péči o vlast.⁹⁶

⁹³ Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Ludwig Irrgang Druck GmbH, 2016, č. 163. s. 6-8.

⁹⁴ DENKMALNETZBAYERN.DE: Vereine und Initiativen. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.denkmalnetzbayern.de/index.php/menueeintrag/index/id/60>

⁹⁵ BAYERISCHER LANDESVEREIN FÜR HEIMATPFLEGE: Leitbild. [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.heimat-bayern.de/index.php/zeige/index/id/5>.

⁹⁶ § 2, Satzung des Bayerischen Landesvereins für Heimatpflege (SBLH) z dubna 1992.

Orgány Spolku jsou členské shromáždění, které se schází minimálně jednou ročně, dále rada a předsednictvo. Členem Spolku může být každý, kdo se zajímá o péči o vlast, členství je však podmíněno každoročním placením příspěvku, jehož výši určí nařízení předsednictva členské shromáždění.⁹⁷

Spolek je z větší části financován Bavorským státním ministerstvem pro výzkum, vědu a umění, část finančních prostředků ale také tvoří členské příspěvky či vlastními příjmy.⁹⁸

Společnost pro archeologii v Bavorsku

V roce 1981 byla založena Společnost pro archeologii v Bavorsku, která si klade za cíl podporu archeologické památkové péče a zvýšení povědomí o jejích činnostech. S více než 3 000 členy je největší společností pro archeologii v Bavorsku.

Společnost sídlí v Mnichově a je vedena předsednictvem. Dalšími orgány jsou rada a členské shromáždění, které se schází minimálně jednou ročně. Společnost má své pověřence i na oblastní úrovni, kteří na území dané vládní oblasti zprostředkovávají aktivity společnosti.⁹⁹

Členem Společnosti se může stát každý, kdo se zajímá o archeologickou památkovou péči. Zde je členství opět podmíněno placením ročního členského poplatku, jehož výše se odvíjí od množství a rozsahu úkolů Společnosti. Pro členy jsou pořádány exkurze do archeologických muzeí a prohlídky archeologických památek. Dále se mohou členové účastnit vykopávek s odborným výkladem. Společnost také organizuje každoroční třídní konferenci pojednávající o archeologii v Bavorsku, kde se členové dozvídají o výsledcích nejnovějších vykopávek.¹⁰⁰

Společnost je aktivní v publikační činnosti, především přispívá do časopisu Bavorská archeologie (*Bayerische Archäologie*).¹⁰¹

⁹⁷ § 4, 5, 6, 7, SBLH.

⁹⁸ BAYERISCHER LANDESVEREIN FÜR HEIMATPFLEGE: Finanzierung. [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.heimat-bayern.de/index.php/zeige/index/id/18>.

⁹⁹ GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Vorstand und Beauftragte der Gesellschaft für Archäologie. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/vorstand_beauftragte.php.

¹⁰⁰ GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Aktivitäten und Projekte unserer Gesellschaft. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/PROJEKTE/aktivitaeten.php>.

¹⁰¹ GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Die Gesellschaft. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/diegesellschaft.php>.

V upomínku na Rainera Christleina († 1983), zakladatele Společnosti a vedoucího oddělení archeologických památek při Zemském úřadu pro památkovou péči, uděluje Společnost od roku 2009 medaili Rainera Christleina organizační, vědecké či publikační činnosti v oblasti archeologie. Např. v roce 2015 byla medaile udělena Berndu Engelhardtovi za příkladné vedení archeologických prací v Dolním Bavorsku.¹⁰²

Od roku 1999 propůjčuje Společnost Archeologickou cenu Bavorska (*Archäologie Preis Bayern*) osobnostem či pracovním skupinám, které se svou dobrovolnickou činností dlouhodobě zasadili o podporu archeologické památkové péče. Ocenění navíc dostávají finanční odměnu ve výši 2 tis. Eur. Poslední cena byla udělena v roce 2012 spolku Archeologický projekt Spessart (*Das Archäologische Spessartprojekt*), který se angažuje ve výzkumu a péči o archeologické památky v pohoří Spessart na území Bavorska a Hesenska.¹⁰³

Společnost pro archeologii v Bavorsku nezapomíná ani na mladší generace jakožto nástupce archeologické památkové péče. Až pětkrát ročně uděluje Bavorskou archeologickou cenu pro školy (*Bayerischer Archäologiepreis Schule*) žákům a studentům bavorských škol za angažovanost, projekty či seminární práce z oblasti archeologické památkové péče. Ocenění navíc dostávají finanční odměnu 500 Eur. Např. v roce 2016 obdrželi cenu žáci Gymnázia Friedricha Lista ve městě Gemünden am Main za organizaci semináře a účast na vykopávkách ve svém městě.¹⁰⁴

Hypo – kulturní nadace

Pojmenování Nadace vychází z názvu zakladatelské instituce Hypovereinsbank, dnešní Unicredit Bank. Jedná se o obecně prospěšnou nadaci založenou v roce 1983, která si klade za cíl podporu kulturních plánů, zachování a péči o kulturní hodnoty a památky. Činí tak prostřednictvím svých projektů Památková cena (*Denkmalpreis*), Muzejní fond (*Museumsfond*; slouží k podpoře uměleckých muzeí nadregionálního významu), Umělecká

¹⁰² GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Rainer-Christlein-Medaille. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/medaille.php>.

¹⁰³ GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Archäologiepreis Bayern. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/archaeologie-preis.php>.

¹⁰⁴ GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Bayerischer Archäologiepreis Schule. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/PROJEKTE/archpreis_schule.php.

hala v Mnichově (*Kunsthalle München*) a také prostřednictvím udělení zvláštních finančních podpor.¹⁰⁵

Finanční podpory od Hypo – kulturní nadace jsou udělovány uměleckým vědcům, archeologům či restaurátorům, kteří ve spolupráci s Uměleckou halou v Mnichově zrealizují výstavu či jiný projekt podobného charakteru. Finanční podporu obdrželi např. tvůrci výstavy *Zlaté časy Španělska*, která ukazuje umění v éře španělského malíře Diega Velázqueze (17. stol.).¹⁰⁶

Památková cena podporuje občanskou angažovanost v ochraně stavebních památek a kulturního dědictví. Od roku 1986 jsou oceňováni soukromí vlastníci, kteří se zasadili o zachování své stavební památky. V roce 2016 byl mezi oceněnými Ludwig Bäuml, který restauroval zámek v obci Kallmünz nedaleko Řezna. Před koupí byl zámek ve špatném stavu a bylo potřeba opravit značnou část objektu. Ludwig Bäuml zde také vytvořil ateliér a výstavní místnost, která nyní slouží veřejnosti.¹⁰⁷

Obrázek č. 8: zámek v obci Kallmünz před (vlevo) a po rekonstrukci (vpravo)

Zdroj: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/kulturstiftung/preistraeger/details/bertholzhofener-schloesschen-in-kallmuenz/>.

¹⁰⁵ HYPO – KULTURSTIFTUNG: Über uns. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/ueber-uns/>.

¹⁰⁶ HYPO – KULTURSTIFTUNG: Stipendium. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/foerderprogramme/stipendium/>.

¹⁰⁷ DENKMALPREIS: Denkmalpreis 2016. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/kulturstiftung/preistraeger/details/bertholzhofener-schloesschen-in-kallmuenz/>.

Bavorský památkový spolek

Bavorský památkový spolek, celým názvem Bavorský památkový spolek pro zachování soukromých stavebních památek a ostatního kulturního majetku (*Bayerischer Denkmälerverein zur Erhaltung privater Baudenkmäler und sonstiger Kulturgüter*), byl založen v roce 1963. Cílem Spolku je informovat veřejnost o problematice soukromého vlastnictví stavebních památek a hájit zájmy soukromých vlastníků památek. Svým členům poskytuje školení, přednášky či možnost diskuze s odborníky v dané problematice.

Spolek spolupracuje mj. s rakouskými spolky, s nimiž dvakrát ročně vydává časopis ARX, který informuje veřejnost o činnostech spolků a vývoji jejich kooperace.¹⁰⁸

¹⁰⁸ BAYERISCHER DENKMÄLERVEREIN: Verein. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.baudenkmaler.org/html/verein.html>.

4 Financování památkové péče v Bavorsku

Zachování či restaurování stavebních a archeologických památek může představovat velkou finanční zátěž. Náklady často překročí finanční dispozice vlastníků památek. Památková péče je však veřejným zájmem, proto v Bavorsku existuje mnoho programů finančně podporujících ochranu a opravu památek.

Získat finanční příspěvek či výhodnou půjčku od Bavorska, úřadů, nadací či organizací lze pouze na plánovaná a schválená opatření na památkách, nikoliv však na již provedená opatření. Finanční podpora se řídí dle dispozic daného programu, počtu předložených žádostí, významu objektu, jež má být finančně podpořen, důležitosti a významu plánovaných opatření a dle finančních dispozic majitele památky.¹⁰⁹

Finanční podporu lze získat od Bavorského zemského úřadu pro památkovou péči či od Bavorského ministerstva pro vědu, výzkum a umění prostřednictvím Fondu odškodnění, dále od komunálních korporací (obcí, okresů) či vládních oblastí, Bavorských programů (Podpora městské výstavby, Kulturní fond Bavorska) a od Bavorské zemské nadace. Také je možné získat příspěvky či půjčky na spolkové úrovni, konkrétně se jedná o příspěvky z Památkového programu Pověření spolkové vlády pro kulturu a média a o příspěvky od Německé nadace pro památkovou ochranu. Nepřímou finanční podporou jsou i daňové úlevy pro vlastníky památek. Výše uvedené instituce, programy a opatření budou následně představeny a v závěru kapitoly bude zmíněn konkrétní příklad finanční podpory Modrého domu v Chamu (*Das blaue Haus*).

Příspěvky Bavorského zemského úřadu pro památkovou péči

Bavorský zemský úřad finančně podporuje nestátní subjekty, tedy soukromé vlastníky, ale i komunální korporace a církve. Podílí se především na restaurování, zachování a jiných opatřeních, která byla předem schválena Bavorským zemským úřadem pro památkovou péči.

¹⁰⁹ Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Fa. Biedermann GmbH, 2008, č. 1, s. 4.

Podat žádost o získání finanční podpory od uvedeného úřadu lze u nižších památkových úřadů, které nejprve prověří správnost a úplnost údajů, poté žádost postoupí příslušnému oddělení Bavorského zemského úřadu pro památkovou péči.¹¹⁰

Příspěvky z Fondu odškodnění

Finanční účast Bavorska na památkové ochraně a péči je zakotvena v čl. 22, odst. 1 DSchG, kde je uvedeno, že se „*Svobodný stát Bavorsko nehledě na stávající závazky finančně podílí na nákladech památkové ochrany a památkové péče, především na nákladech oprav, zachování, zajištění a odkrytí památek. Výše účasti se řídí dle významu a naléhavosti případu a na schopnosti plnění vlastníka.*“

Za tímto účelem byl Bavorským státním ministerstvem pro vědu, výzkum a umění zřízen fond odškodnění. Je financován napůl Bavorskem a napůl bavorskými obcemi, přičemž roční příspěvek zpravidla činí 5 mil. Eur od státu a 5 mil. Eur od obcí (tato částka je mezi obce rozdělena).¹¹¹

Fond slouží k podpoře zachování, oprav a restaurování památek, které mají nadregionální význam a jsou v akutním ohrožení. Je jedním z nejdůležitějších instrumentů pro památkovou péči v Bavorsku. V tabulce č. 1 lze pozorovat vývoj finančních dispozic fondu odškodnění od jeho vzniku v roce 1973.

Žadatel o finanční podporu z fondu odškodnění nejprve kontaktuje příslušný nižší památkový úřad, který podává žádost ministerstvu. Důležitý je však i souhlas s plánovanými změnami od Bavorského zemského úřadu pro památkovou péči.¹¹²

¹¹⁰ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Förderung denkmalpflegerischer Maßnahmen. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.blfd.bayern.de/hinweis_denkmaleigentuemere/foerderung_denkmalpflegerischer_massnahmen/index.php.

¹¹¹ Čl. 21, DSchG.

¹¹² Denkmalpflege Themen. Würzburg: Phoenix Print, 2015, č. 6, s. 23-24.

Tabulka č. 1: finanční dispozice Fondu odškodnění.

rozpočtové roky	roční dispozice v daných rozpočtových letech
1973-1983	10 000 000 €
1984-1990	15 000 000 €
1991-2001	20 000 000 €
2002-2012	23 000 000 €
od roku 2013	27 000 000 €

Zdroj: Denkmalpflege Themen. Würzburg: Phoenix Print, 2015, č. 6.

Příspěvky Bavorské zemské nadace

Bavorská zemská nadace (*Bayerische Landesstiftung*) vznikla v roce 1972 v Mnichově. Jedná se o nadaci, která si klade za cíl podporu programů a opatření z kulturní a sociální oblasti, jako např. opravy významných stavebních a kulturních památek či podporu významných sociálně politických stavebních projektů (především domovy důchodců a zařízení pro lidi s postižením).¹¹³

Nadace finančně podporuje významné stavební památky ve vlastnictví komunálních korporací či obecně prospěšných zřízení, jen výjimečně podporuje památky v soukromém vlastnictví – v daném případě se musí jednat o objekt využívaný veřejností. O finanční podpoře rozhoduje rada nadace po znaleckém posudku a schválení Bavorským zemským úřadem pro památkovou péči.¹¹⁴

Příspěvky z Kulturního fondu Bavorska

Kulturní fond Bavorska byl založen v roce 1996 bavorskou vládou za účelem zachování kulturních hodnot pro další generace. Podporovány jsou nestátní projekty, jako např. výstavy nestátních muzeí stejně jako obnovy významných památek. Uvedené projekty však nesmí být již podporovány z jiných státních zdrojů ani Bavorskou zemskou nadací.

¹¹³ BAYERISCHER LANDESSTIFTUNG. Über uns. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.landesstiftung.bayern.de/grusswort.htm>.

¹¹⁴ Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Fa. Biedermann GmbH, 2008, č. 1, s. 5.

Žádosti o finanční podporu z Kulturního fondu Bavorska je možné podat u správních úřadů vládních oblastí.¹¹⁵

Příspěvky z projektu Podpora městské výstavby

Projekt Bavorska Podpora městské výstavby (*Städtebauförderung*) na zachování historických částí měst vznikl v roce 2009. Jeho cílem je zachovat kulturní a historickou hodnotu starých částí měst, ale zároveň je přizpůsobit požadavkům na moderní bydlení. Projektem jsou financovány především opravy či modernizace stavebních památek, souborů staveb či jejich částí, dále bezbariérová opatření nebo také opravy silnic a cest historického významu. Žádost podávají jednotlivé obce u příslušných správních úřadů vládních oblastí, které poté schválí financování daného projektu.¹¹⁶

Příspěvky Německé nadace pro památkovou ochranu

Německá nadace pro památkovou ochranu pomocí sponzorských darů a příspěvků finančně podporuje zachování, restaurování či částečné obnovení stavebních památek, technických památek, historických parků a zahrad, hřbitovů a archeologický památek, přičemž musí být zachována původní podstata a vzhled památky. Z prostředků nadace jsou podpořeni soukromí vlastníci, obecně prospěšná zařízení, církev, obce či okresy.

Žádost je podávána spolu s povolením příslušného Zemského úřadu pro památkovou péči a finančním plánem v sídle Nadace v Bonnu. O finanční podpoře rozhoduje nezávislá komise Německé nadace pro památkovou ochranu.¹¹⁷

Další možnosti přímé podpory

Kromě výše uvedených programů finanční podpory památkové péče je možné využít dalších možností, jako např. nadací spořitelen a bank, programu Nadace k zachování církevních stavebních památek v Německu (*Stiftung zur Bewahrung kirchlicher Baudenkmäler in*

¹¹⁵ BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR BILDUNG UND KULTUS, WISSENSCHAFT UND KUNST: Was ist der Kulturfonds? [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://www.km.bayern.de/ministerium/kulturfonds.html>.

¹¹⁶ BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM DES INNERN, FÜR BAU UND VERKEHR: Städtebaulicher Denkmalschutz. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.stmi.bayern.de/buw/staedtebaufoerderung/foerderprogramme/denkmalschutz/index.php>.

¹¹⁷ Förderrichtlinien für die Bewilligung finanzieller Fördermittel zur Erhaltung von Kulturdenkmalen z listopadu 2015.

Deutschland), programu Podpory rekreačních zařízení (*Förderung von Erholungseinrichtungen*) apod. Je taktéž možné využít projektů Evropské unie (Evropský fond pro regionální rozvoj, program Kreativní Evropa aj.).¹¹⁸

Daňové úlevy

Důležitou pomocí pro zachování a opravy památek jsou daňové úlevy a zvýhodnění, které představují nepřímou finanční podporu. Konkrétně se jedná o odpočet z příjmových daní, částečné či úplné osvobození od pozemkových daní a osvobození od dědických a darovacích daní.

V případě, že se majitel stavební památky rozhodne svou památku obnovit či opravit, mohou být náklady na tato opatření odečtena z daní z příjmů. V roce započetí oprav či jiných opatření na památce a v následujících sedmi letech činí roční odpočet z daní z příjmů 9 %, dále je po dobu až čtyř let odpočítáváno 7 % z uvedených daní. Podmínkou však je, že plánovaná opatření musí být předem schválena Zemským úřadem pro památkovou péči.¹¹⁹

Určité zvýhodnění pro vlastníky památek představuje i pozemková daň. Úplné osvobození od pozemkových daní nastává, pokud nabyté příjmy vlastníka jsou nižší než roční náklady na údržbu památky. V případě, že jsou nabyté zisky z vlastnictví pozemku či památky trvale sníženy, je vlastník pouze částečně osvobozen od pozemkové daně.¹²⁰

Dle zákona o dědické a darovací dani (*Erbschaft- und Schenkungsteuergesetz*) je výše uvedených daní vypočítávána pouze z 40% hodnoty darované či zděděné památky, pokud tato památka slouží vědeckým účelům či je přístupná veřejnosti. Pokud je navíc památka minimálně 20 let ve vlastnictví rodiny či je památka zapsána v Soupisu národně hodnotného kulturního bohatství (*Verzeichnis national verwollten Kulturgutes*)¹²¹, nastává úplné osvobození od dědické a darovacích daní.¹²²

¹¹⁸ Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Fa. Biedermann GmbH, 2008, č. 1, s. 9.

¹¹⁹ BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Förderung denkmalpflegerischer Maßnahmen. [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.blfd.bayern.de/hinweis_denkmaleigentuemers/foerde_rung_denkmalpflegerischer_massnahmen/index.php.

¹²⁰ § 32, Grundsteuergesetz (GrStG) ze srpna 1973.

¹²¹ Soupis movitých památek (obrazy, sochy, rukopisy apod.) na celém území Německa. O zapsání movité památky do Soupisu rozhoduje příslušný nejvyšší zemský památkový úřad.

¹²² § 13, Erbschaft- und Schenkungsteuergesetz (ErbStG) z dubna 1974.

Praktický příklad financování památkové péče v Bavorsku

Modrý dům v Chamu (vládní oblast Horní Falc) pochází z přelomu 17. a 18. století, na konci 19. století byl částečně renovován. Dům je zapsán v Soupisu památek, ale kvůli platební neschopnosti původního majitele nebyla provedena žádná opatření k zachování památky. V roce 2013 byl dům odkoupen městem, které zároveň rozhodlo o jeho restaurování (dokončeno mělo být na konci roku 2016). Mezi plánovanými změnami v domě byla např. elektroinstalace, rekonstrukce kanalizace, přívod vody, nové podlahy, oprava nosné konstrukce střechy, oprava fasády apod. Zachován má být střešní krov, štukový strop (obr. č. 3) a jiné části domu z období baroka.¹²³

Celková cena rekonstrukce byla vyčíslena na 3,25 mil. Eur. Město Cham bylo podpořeno finančními příspěvky v celkové výši 700 tis. Eur, z čehož 490 tis. Eur pochází z Fondu odškodnění, 40 tis. Eur od vládní oblasti Horní Falc, 70 tis. Eur od zemského okresu Cham a 100 tis. Eur od Bavorské zemské nadace.¹²⁴

Obrázek č. 9: štukový strop z období baroka.

Zdroj: vlastní.

¹²³ KLÖCKNER, Christoph. *Rescue for the blue house in Cham*. Mittelbayerische [online]. 2013 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.mittelbayerische.de/region/cham-nachrichten/rettung-fuers-blaue-haus-in-cham-20909-art877667.html>.

¹²⁴ KLÖCKNER, Christoph. *First construction work in the blue house*. Mittelbayerische [online]. 2015 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.mittelbayerische.de/region/cham/gemeinden/cham/erste-bauarbeiten-im-blauen-haus-22798-art1260486.html>.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byla VS v Bavorsku na příkladu organizace památkové péče. Cílem práce bylo mj. zjistit, jakým způsobem jsou kompetence ochrany kulturního dědictví rozděleny mezi Spolek a Svobodný stát Bavorsko. Oblast kultury a památkové péče je v tzv. výlučné kompetenci spolkových zemí, proto uvedená problematika není zakotvena v Základním zákonu, ale v jednotlivých ústavách spolkových zemí. Zde byla pozornost věnována právním normativům a soustavě památkových úřadů, jež se zabývá památkovou ochranou a péčí. V Bavorsku, podobně jako na spolkové úrovni, existují také spolky a nadace, jež mají za úkol podporu kulturního dědictví a zvýšení občanské iniciativy v dané oblasti.

Dalším tématem práce bylo financování památkové péče v Bavorsku. Dle Zákona o památkové péči a ochraně je zachování a oprava památky povinností majitele. Existuje však mnoho možností vnější finanční podpory od Bavorského státního ministerstva pro vědu, výzkum a umění, bavorských úřadů pro památkovou péči, od tamních spolků a nadací, ale také od institucí na spolkové úrovni.

Jako základní úskalí práce se ukázaly být relevantní zdroje. Českých zdrojů k tématu je velmi omezené množství. proto jsem čerpala převážně z německy psané literatury, časopisů a právních normativů. Nutným zdrojem informací poté byly oficiální internetové stránky zainteresovaných subjektů. Hlavním úskalím však byl překlad německé terminologie pro památkovou péči. Bylo nutné nastudovat odbornou českou terminologii, aby byly německé výrazy správně přeloženy do češtiny.

Cíl předkládané práce byl naplněn. Byla zjištěna organizace památkové péče v Bavorsku, stejně jako funkce institucí na spolkové úrovni a možnosti finanční podpory. Práce poskytuje českému čtenáři ucelené informace o problematice památkové péče Bavorsku, které zatím nebyly v českém prostředí dostatečně zpracovány.

Pro další studium by bylo také zajímavé porovnat systém památkové péče ve všech šestnácti spolkových zemích a zjistit, zdali i zde je zřízena soustava památkových úřadů obdobně jako v Bavorsku, či zjistit, jakým způsobem je památka a památková péče definována v zákonech ostatních spolkových zemí. Dalším námětem by také bylo porovnat systém památkové péče ve Spolkové republice Německo a v České republice.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Denkmalschutzmedaille. 2016.

Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Biedermann GmbH, 1996, č. 21.

Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Fa. Biedermann GmbH, 2008, č. 1.

Denkmalpflege Informationen. Mnichov: Ludwig Irrgang Druck GmbH, 2016, č. 163.

Denkmalpflege Themen. Mnichov: Lipp GmbH, 2012, č. 3.

Denkmalpflege Themen. Mnichov: Mediahaus Bierling GmbH, 2013, č. 4.

Denkmalpflege Themen. Mnichov: Mediahaus Bierling GmbH, 2015, č. 6.

FEITOVÁ, Jitka. Památková péče ve Svobodném státě Bavorsko. In: Zprávy památkové péče. 2006, č. 5, s. 425-429.

HALÁSKOVÁ, Martina. Systémy veřejné správy v evropských zemích. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2004.

KLÖCKNER, Christoph. Erste Bauarbeiten im Blauen Haus. Mittelbayerische. [online]. 2015. [cit. 2017 03 29]. Dostupné z: <http://www.mittelbayerische.de/region/cham/gemeinden/cham/erste-bauarbeiten-im-blauen-haus-22798-art1260486.html>.

KLÖCKNER, Christoph. Rettung fürs blaue Haus in Cham. Mittelbayerische [online]. 2013 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.mittelbayerische.de/region/cham-nachrichten/rettung-fuers-blaue-haus-in-cham-20909-art877667.html>.

PITROVÁ, Miroslava. Německá komunální politika: bavorské a saské obce. Praha: ARSCI, 2014.

SCHIEDERMAIR, Werner a Jutta SCHERG. Denkmalfibel: Hinweise zu Denkmalschutz und Denkmalpflege in Bayern. München: Callwey, 1991.

Právní normativy

Německo. Erbschaft- und Schenkungsteuergesetz (ErbStG) z dubna 1974. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/erbstg_1974/BJNR109330974.html#BJNR109330974BJNG000203140.

Německo. Förderrichtlinien für die Bewilligung finanzieller Fördermittel zur Erhaltung von Kulturdenkmalen z listopadu 2015. Dostupné z: <https://www.denkmalschutz.de/service/informationsmaterial/broschueren.html>.

Německo. Gesetz zum Schutz und zur Pflege der Denkmäler (DSchG) z června 1973. Dostupné z: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayDSchG>true>.

Německo. Geschäftsordnung des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz (GDNK) z listopadu 2014. Dostupné z: <http://www.dnk.de/Struktur/n2265>.

Německo. Geschäftsordnung des Landesdenkmalrats (GLDR) z listopadu 1973. Dostupné z: <https://www.km.bayern.de/kunst-und-kultur/denkmalschutz/organisation.html>.

Německo. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG) z května 1949. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>.

Německo. Grundsteuergesetz (GrStG) ze srpna 1973. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/grstg_1973/BJNR109650973.html#BJNR109650973BJNG000100314.

Německo. Landkreisordnung für den Freistaat Bayern (LKrO) ze srpna 1998. Dostupné z: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayLKrO>.

Německo. Leitsätze des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz (LDNK) z října 2013. Dostupné z: <http://www.dnk.de/Leitstze/n2511>.

Německo. Satzung des Bayerischen Landesvereins für Heimatpflege (SBLH) z dubna 1992. Dostupné z: <http://www.heimat-bayern.de/index.php/zeige/index/id/14>.

Německo. Satzung des Deutschen Nationalkomitees von ICOMOS (SDN) z února 1981. Dostupné z: <http://www.icomos.de/satzung.php>.

Německo. Satzung der Deutschen UNESCO – Kommission (SDUK) ze září 2015. Dostupné z: <http://www.unesco.de/infothek/dokumente/satzung-duk.html>.

Německo. Satzung des Verbandes der Landesarchäologen in der Bundesrepublik Deutschland (SVLD) z května 1999. Dostupné z: <http://www.landesarchaeologen.de/verband/>.

Německo. Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Deutschland (StGB) z května 1871. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html#BJNR001270871BJNG000102307>.

Německo. Übereinkommen zum Schutz des Kultur- und Naturerbes der Welt z listopadu 1972. Dostupné z: <http://unesco.de/infothek/dokumente/uebereinkommen/weltrbe-konvention.html>.

Německo. Verfassung der Organisation der Vereinten Nationen für Bildung, Wissenschaft und Kultur (UNESCO) z listopadu 1945. Dostupné z: <http://www.unesco.de/infothek/dokumente/unesco-verfassung.html>.

Německo. Verfassung des Freistaates Bayern (GVBl. S. 991,992) vom Dezember 1998. Dostupné z: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayVerf>.

Internetové zdroje

ARBEITSGRUPPEN. [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.vdl-denkmalpflege.de/arbeitsgruppen.html>.

BAYERISCHER DENKMÄLERVEREIN: Verein. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.baudenkmaeler.org/html/verein.html>.

BAYERISCHER LANDESSTIFTUNG. Über uns. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.landesstiftung.bayern.de/grusswort.htm>.

BAYERISCHER LANDESVEREIN FÜR HEIMATPFLEGE: Leitbild. [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.heimat-bayern.de/index.php/zeige/index/id/5>.

BAYERISCHER RECHTS- UND VERWALTUNGSREPORT (BayRVR):Landesdenkmalrat: Resolution Neubau Hauptbahnhof München [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://bayrvr.de/2016/01/19/landesdenkmalrat-resolution-neubau-hauptbahnhof-muenchen/>.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Dienststellen des Bayerischen Landesamtes für Denkmalpflege. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/landesamt/dienststellen/index.php>.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Drittmittel-Forschungsprojekte. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: http://www.blfd.bayern.de/denkmalerfassung/zentrallabor/drittmittel_forschungsprojekte/index.php.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Förderung denkmalpflegerischer Maßnahmen. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.blfd.bayern.de/hinweis_denkmaleigentuemers/foerderung_denkmalpflegerischer_massnahmen/index.php.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Publikationen. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/denkmalerfassung/publikationswesen/publikationen/index.php>.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Untere Denkmalschutzbehörden. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.blfd.bayern.de/hinweis_denkmaleigentuemers/untere_denkmalschutzbehoerde/index.php.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Zentrallabor. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/landesamt/geschichte/index.php>.

BAYERISCHES LANDESAMT FÜR DENKMALPFLEGE: Zur Geschichte des Bayerischen Landesamtes für Denkmalpflege. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.blfd.bayern.de/landesamt/geschichte/index.php>.

BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM DES INNERN, FÜR BAU UND VERKEHR: Städtebaulicher Denkmalschutz. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.stmi.bayern.de/buw/staedtebaufoerderung/foerderprogramme/denkmalschutz/index.php>.

BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR BILDUNG UND KULTUS, WISSENSCHAFT UND KUNST: Organisation und Geschichte des Ministeriums. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.km.bayern.de/ministerium/organisation-und-geschichte.html>.

BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR BILDUNG UND KULTUS, WISSENSCHAFT UND KUNST: Was ist der Kulturfonds?. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://www.km.bayern.de/ministerium/kulturfonds.html>.

BUNDESAMT FÜR KARTOGRAPHIE UND GEODÄSIE: Verwaltungskarte Deutschland. [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: https://www.bkg.bund.de/SharedDocs/Downloads/BKG/DE/Downloads-Karten/Verwaltungskarte-Deutschland-BRK-DIN-A3.pdf?__blob=publicationFile&v=3.

DB NETZE: Neubau Hauptbahnhof München. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.hbf-muc.de/>.

DENKMALNETZBAYERN.DE: Vereine und Initiativen. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.denkmalnetzbayern.de/index.php/menueeintrag/index/id/60>.

DENKMALSCHULEN: Erlebnis Denkmal. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.denkmalschulen.de/index.htm>.

DENKMALPREIS: Denkmalpreis 2016. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/kulturstiftung/preistraeger/details/bertholzhofenerschloessen-in-kallmuenz/>.

DER VERBAND DER LANDESARCHÄOLOGEN IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND. [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.landesarchaeologen.de/verband/>.

DEUTSCHERPREIS FÜR DENKMALSCHUTZ. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: http://www.dnk.de/denkmalenschutz_preise/n2393.

DEUTSCHE STIFTUNG DENKMALSCHUTZ. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://www.denkmalschutz.de/ueber-uns/die-deutsche-stiftung-denkmalschutz.html>.

DEUTSCHE UNESCO – KOMMISSION. [online]. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/ueber-uns/deutsche-unesco-kommission.html>.

DIE DENKMALPFLEGE. [online]. [cit. 2017-02-15]. <http://www.deutscherkunstverlag.de/buch/zeitschriften/die-denkmalpflege.html>.

FINANZIERUNG. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/ueber-die-unesco/ueber-die-unesco/unesco-finanzierung.html>.

GEPRÜFTE SICHERHEIT: IHRE SPENDE KOMMT AN! [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://www.denkmalschutz.de/ueber-uns/die-deutsche-stiftung-denkmalschutz/transparenz.html>.

GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Aktivitäten und Projekte unserer Gesellschaft. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/PROJEKTE/aktivitaeten.php>.

GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Archäologiepreis Bayern. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/archaeologiepreis.php>

GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Bayerischer Archäologiepreis Schule. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/PROJEKTE/archpreis_schule.php.

GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Die Gesellschaft. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/diegesellschaft.php>.

GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Rainer-Christlein-Medaille. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/medaille.php>.

GESELLSCHAFT FÜR ARCHÄOLOGIE IN BAYERN: Vorstand und Beauftragte der Gesellschaft für Archäologie. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.gesellschaft-fuer-archaeologie.de/GESELLSCHAFT/vorstand_beauftragte.php.

HAUS DER BAYERISCHEN GESCHICHTE: Chronik. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.hdbg.de/basis/07_das-haus_gruendung.php.

HYP0 – KULTURSTIFTUNG: Stipendium. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/foerderprogramme/stipendium/>.

HYP0 – KULTURSTIFTUNG: Über uns. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.hypo-kulturstiftung.de/ueber-uns/>.

ICOMOS DEUTSCHES NATIONALKOMITEE. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <http://www.icomos.de/index.php>.

JUNGE HÄNDE FÜR ALTE WÄNDE: DIE JUGENDBAUHÜTTEN. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://www.denkmalschutz.de/denkmaelerleben/jugendbauhuetten.html>.

LANDESSTELLE FÜR DIE NICHTSTAATLICHEN MUSEEN IN BAYERN: Der Auftrag der Landesstelle. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.museen-in-bayern.de/die-landesstelle/die-landesstelle/auftrag.html>.

LANDKREIS REGENSBURG: Organisationsstruktur und Geschäftsverteilung des Landratsamtes. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.landkreis-regensburg.de/Landratsamt/Abteilungen-Sachgebiete/Organisationsstruktur-Organigramm.aspx>.

NATIONALE EBENE. PARTNER UND AKTEURE. [online]. [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/kultur/welterbe/welterbe-akteure/welterbe-deutsche-akteure.html>.

ORGANE. [online]. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/ueber-die-unesco/ueber-die-unesco/unesco-organe.html>.

ORGANIGRAMM UND GESCHÄFTSBERICHE [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <https://www.denkmalschutz.de/ueber-uns/die-deutsche-stiftung-denkmalschutz/organisation.html>.

POSLÁNÍ ČNK ICOMOS. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <http://www.icomos.cz/index.php/en/uvodni-stranka/poslani-icomos>.

PARTNER DER DENKMALPFLEGER: Verbände und Stiftungen in Deutschland. [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.vdl-denkmalpflege.de/partner-der-denkmalpflege.html>.

REGIERUNG VON MITTELFRAKEN: Organisationsübersicht. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.regierung.mittelfranken.bayern.de/wiuns/wiuns600.htm>.

STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Aufgaben. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/Beauftragte-fuerKulturundMedien/staatsministerAmt/aufgaben/_node.html;jsessionid=2526340F96A8B7DA779D31AB7B6E2910.s2t1.

STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Denkmalschutz und Baukultur. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung>

g/Beauftragte fuer Kultur und Medien/kultur/kunstKulturfoerderung/foerderbereiche/erhaltungDenkmaeler/_node.html.

STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Haushalt. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/Beauftragte fuer Kultur und Medien/staatsministerAmt/haushalt/_node.html.

STAATSMINISTERIN MONIKA GRÜTTERS – DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN: Organisation. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/Beauftragte fuer Kultur und Medien/staatsministerAmt/organisation/_node.html.

TAG DES OFFENEN DENKMALS. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://tag-des-offenen-denkmals.de/info/>.

TENTATIVLISTE. [online]. [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <https://www.unesco.de/kultur/welterbe/welterbestaetten/tentativliste.html>.

VEREINIGUNG DER LANDESDENKMALPFLEGER. [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.vdl-denkmalpflege.de/die-vdl.html>.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek č. 1: veřejná správa v Německu, s. 10

Obrázek č. 2: historická část města Regensburg zapsaná v Seznamu světového dědictví UNESCO, s. 20

Obrázek č. 3: městská brána v Chamu, s. 23

Obrázek č. 4: stopy po římském osídlení, s. 25

Obrázek č. 5: historická parní lokomotiva, s. 26

Obrázek č. 6: organizace památkové péče v Bavorsku, s. 28

Obrázek č. 7: vodní zámek Titting, s. 34

Obrázek č. 8: zámeček v obci Kallmünz před (vlevo) a po rekonstrukci (vpravo), s. 39

Obrázek č. 9: štukový strop z období baroka, s. 46

Tabulka č. 1: Finanční dispozice Fondu odškodnění, s. 43

SEZNAM PŘÍLOH

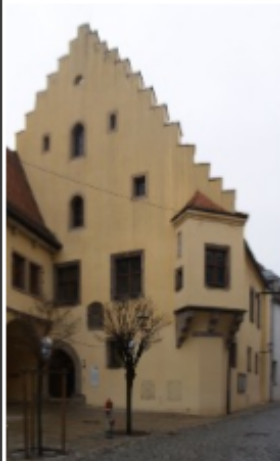
Příloha č. 1: Ukázka záznamu v Soupisu památek – Radnice v Chamu

Příloha č. 2: Organigram Bavorského státního ministerstva pro vědu, výzkum a umění

Příloha č. 3: Organigram okresního úřadu v Regensburgu

Příloha č. 1: Ukázka záznamu v Soupisu památek – Radnice v Chamu

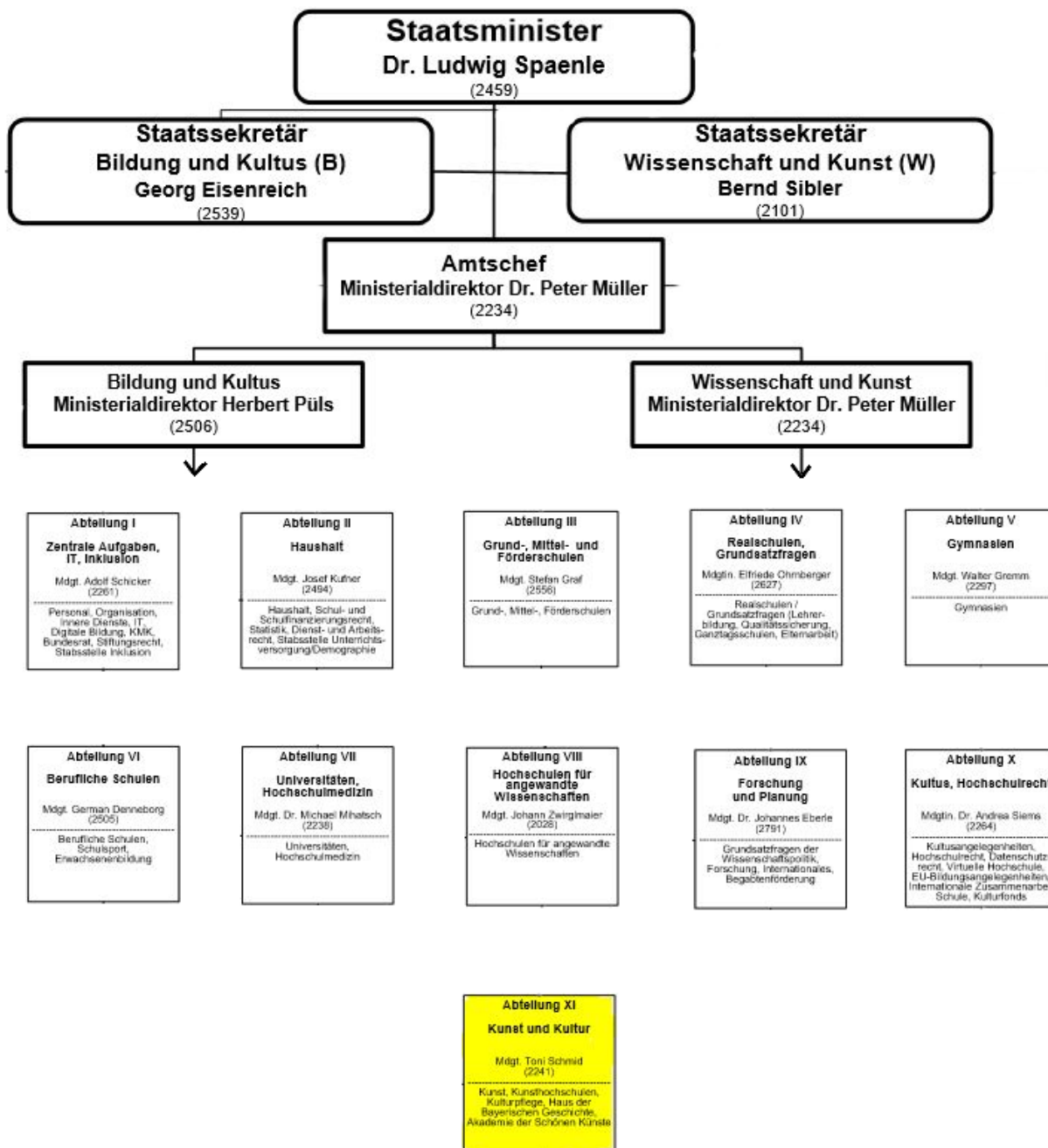

Geoinformation	
Reg. Bez., Lkr.	Oberpfalz, Cham
Gde., Gmkg.	Cham, Cham
Denkmalliste	Download Denkmäler in Cham
Bodendenkmal	
Denkmalnummer	D-3-6742-0076
Beschreibung	Archäologische Befunde des Mittelalters und der frühen Neuzeit im historischen Stadtkern von Cham.
Verfahrensstand	Benehmen hergestellt.
Baudenkmal	
Aktennummer	D-3-72-116-31
Adresse	Marktplatz 2
Funktion	Rathaus
Bilder	 <p>Bilder © BLfD</p>
Beschreibung	Rathaus, zweiflügeliger Komplex; Ostbau, zweigeschossiger und giebelständiger Satteldachbau mit Kastenerker und Dachreiter mit Zwiebelhaube, 14. Jh., renoviert 1765 und 1770, regotisiert 1873-75, purifiziert 1934-37; Westbau, zweigeschossiger und giebelständiger Satteldachbau mit Treppengiebel und Eckerker, durch Durchgangsbogen mit Ostbau verbunden, spätgotisch, 1. Hälfte 15. Jh., renoviert 1765 und 1770, regotisiert 1873-75; Verbindungsbau zwischen Ostbau und dem Chor der Pfarrkirche, zweigeschossiger und traufständiger Satteldachbau mit rundbogigem Durchgang, Anfang 17. Jh.; Säule mit profiliertem Kapitell und Kämpfer, Granit, bez. 1556 und 1868.
Verfahrensstand	Benehmen hergestellt.

Zdroj: <http://geoportal.bayern.de/bayernatlas->

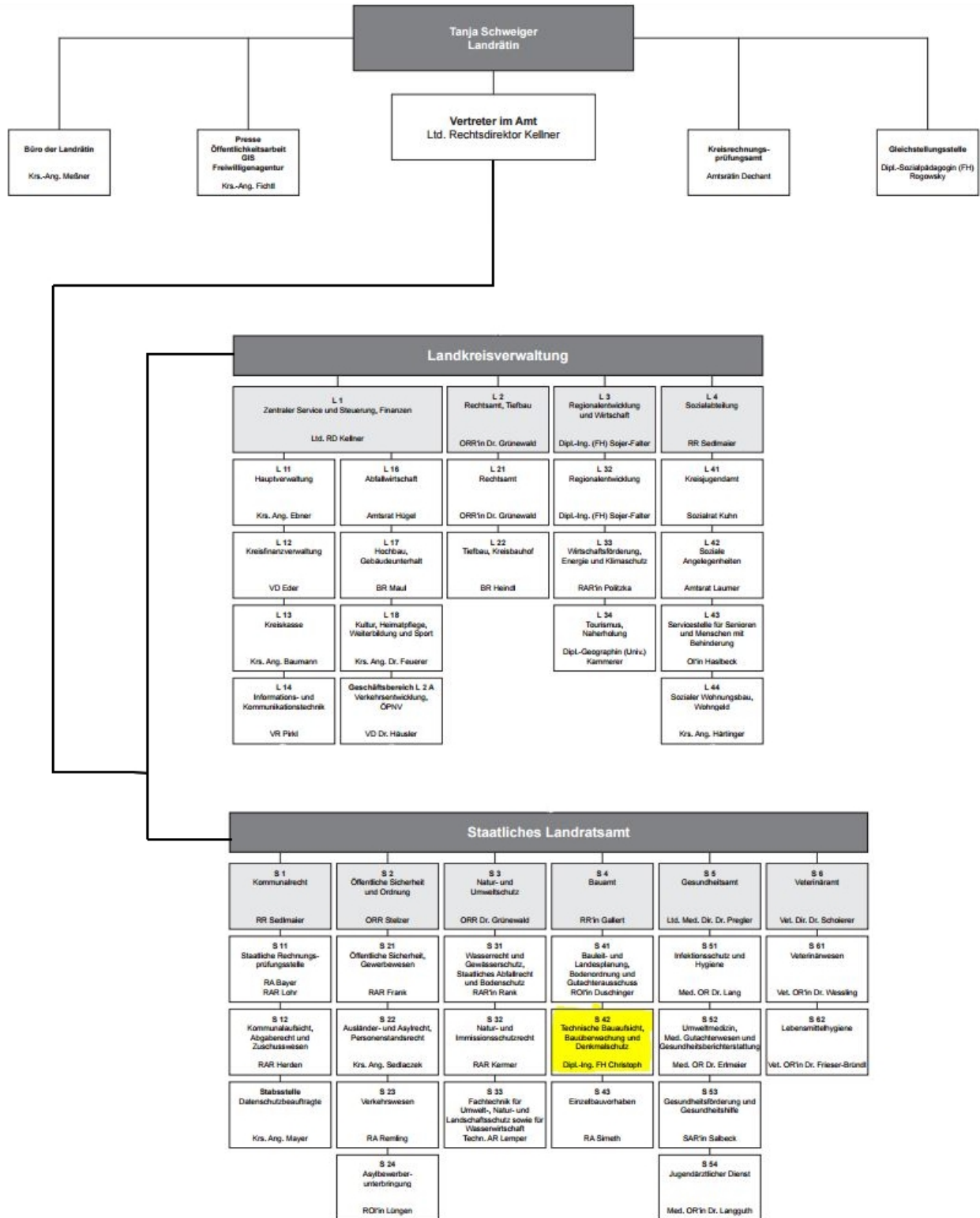
[klassik/b9JxZRk3cOmY292TggyEcW7Zp4WAn_IS3x4zgOUqWLBfP4NRpIn5sWCBJB1f3pYAbsiz4I
XEwJC9J1v_ya8KCVNxUTGEOCGeJc3FU7o-QHpsH-TRsrh0jTTJ5dkaPbQv/b9J92/aPb42/bsi57](http://geoportal.bayern.de/bayernatlas-
klassik/b9JxZRk3cOmY292TggyEcW7Zp4WAn_IS3x4zgOUqWLBfP4NRpIn5sWCBJB1f3pYAbsiz4I
XEwJC9J1v_ya8KCVNxUTGEOCGeJc3FU7o-QHpsH-TRsrh0jTTJ5dkaPbQv/b9J92/aPb42/bsi57)

Příloha č. 2: Organigramm Bavorského státního ministerstva pro vědu, výzkum a umění.

Zdroj: <https://www.km.bayern.de/ministerium/organisation-und-geschichte.html>.

Príloha č. 3: Organigram okresného úradu v Regensburgu.

Zdroj: <https://www.landkreis-regensburg.de/Landratsamt/Abteilungen-Sachgebiete/Organisationsstruktur-Organigramm.aspx>.

